

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТО ЗАСЕДАНИЕ

София, сряда, 22 август 1990г.

(Открито в 15ч. и 5 м.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (*Звони*): Уважаеми народни представители! Присъствуват 362 души. Отсъствуват 37. Това ми дава право да открия 24-то заседание на Великото Народно събрание.

Раздаден ви е проектът за дневен ред. Ще го прочета:

1. Изложение на Председателя на Министерския съвет във връзка с разискванията и приемане на решение по отчета на правителството.
2. Приемане оставката на правителството.
3. Възлагане на досегашния Министерски съвет да продължи да изпълнява функциите си до избора на ново правителство.
4. Декларация във връзка с българските политически и икономически емигранти.
5. Избор на състави на някои комисии.

Може да се каже, че всъщност тези точки са от вчерашния ден.

По дневния ред поиска думата Илко Ескенази.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Бих ви предложил да се включи една точка в дневния ред накрая, тъй като е изключително важна за нашата работа и не търпи отлагане. Струва ми се, че тя ще ни отнеме не повече от 15 минути.

Днешната сутрешна работа на комисиите показва, че е абсолютно невъзможно да се работи конструктивно: залите са заети, комисиите се разминават една през друга по коридорите, депутатите нямат никакви условия да се подготвят за работа.

Защо предлагам да се включи тази точка и защо мисля, че тя може да приключи бързо?

Това е, защото, анализирайки известни договори, за които стана дума, установих, че сградите на ул. "Московска" 3 и 5, както и хотел "Рила", са собственост на държавата и могат да бъдат предоставени за нуждите на Народното събрание, тъй като те са прехвърлени на Висшия съвет на Българската социалистическа партия, а той не е юридическо лице и не може да придобие тези имущества. При това в договорите изрично се споменава, че приобретател е Висшият съвет на БСП, поради което няма пречка за 15 минути накрая да решим този въпрос и да пристъпим към работа.

Разбира се, има и по-лош вариант - тези договори да бъдат преценени като нищожни, но тогава даденото от страните по сделката подлежи на конфискация и т.н. По този начин БСП ще получи обратно въпросната детска градина, предоставената електронноизчислителна техника, а Народното събрание ще има къде да работи.

Очевидно се касае за един пропуск, но този капитален пропуск не би могъл да бъде поправен сега чрез една нова сделка от оправомощеното юридическо лице БСП, тъй като, ако си спомняте, преди 4 дни ние поставихме мораториум върху всички сделки. Спомняте си, че изрично спорихме, дали замени, които са по-изгодни за държавата, се обхващат или не от мораториума. Решихме категорично, че не се обхващат.

Следователно, моето предложение е да включим тази точка в дневния ред и накрая за 15 минути да решим този въпрос. Така евентуално ще можем в най-близко време да започнем ефективна работа. Благодаря. *(Единични ръкопляскания от опозицията.)*

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Искам да поставя един въпрос, който е съвсем процедурен.

В началото на нашето заседание се оказа, че на някои от столовете са залепени листчета с имена на депутати от Българската социалистическа партия, за да заемат те тези места. Част от тези места досега бяха заемани от представители на Съюза на демократичните сили.

Знаете, че в правилника е предвидено едно преразпределение на местата в залата - от Бюрото, съгласувано с ръководствата на отделните парламентарни групи. Но това разпределение не е направено. И тъй като има установена практика всеки да сяда общо взето на едно и също място, много моля депутатите от БСП да заемат обичайните си места, защото в противен случай аз питам: какво ще стане, ако след почивката аз дойда тук пръв и седна на мястото, на което обичайно сяда г-н Лилев?

Това е един едностранен акт, който за мен е просто неетичен! Много моля депутатите от БСП да седнат на обичайните си места, за да можем и ние да сторим същото.

Благодаря ви за вниманието. *(Ръкопляскания от опозицията.)*

(Депутатът напуска пленарната зала.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Излишно напрежение се създава по един чисто технически въпрос, което принуди един от депутатите да излезе.

АНГЕЛ АХРЯНОВ: Бюрото няма ли да вземе отношение по този въпрос?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Тук точно единичните места не бяха уредени. Ние не сме разпределяли местата. Кой ги е разпределял? Депу-

татите влязоха в залата и седнаха. Не е имало предварително разпределение на Бюрото досега.

СТЕФАН НЕШЕВ: Кой ги разпределя?

ПЕТКО ЗАХАРИЕВ: Значи ли това, че утре БСП ще заключи Народното събрание и ние няма да можем да влезем? (*Оживление в залата.*) Отговорете, господин председател!

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ: Господа, ние разпределихме местата. Съгласувахме това и с групата на г-н Доган. Говорихме поотделно с всеки от независимите депутати. Проведохме тази разграничителна линия съгласувано с г-н Гайтанджиев и с г-н Ганев. Не знам какво друго трябваше да съгласуваме.

СТЕФАН ГАЙТАНДЖИЕВ: Вярно е, че ние вчера разговаряхме с г-н Йончев по въпроса за разпределение на местата. Той предложи една схема, по която аз нямах възражения, но казах, че това трябва да бъде съгласувано и с нашите парламентарни групи. Когато съгласувах с 8-те парламентарни групи на СДС, оказа се, че има доста проблеми по разпределението. Някои от хората не знаеха даже, точно кои влизат в тези групи. Затова становището ни беше, малко да се поизчака. Всъщност малко се поизбърза с разпределението.

Вярно е, че разговаряхме по този въпрос и по принцип това е една възможна схема, но мисля, че това може да стане, след като се съгласува с Бюрото на Великото Народно събрание.

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ: И още нещо. Нека да не се спираме на тоя въпрос, тъй като не е от такова естество за обсъждане пред цялата страна. Ако трябва да бъдем точни, преди 24 дни схемата беше представена в Бюрото с гран-линията. Двадесет и четири дни са достатъчен срок и би трябвало този, на когото е предоставена схемата, да прояви съответната активност. Не бива само да си прехвърляме отговорности.

Извинявам се за напрежението, което се е създало. Ако има някакви вълнения по тази разграничителна линия, поемам ангажимента да ги отстраним.

Благодаря ви за вниманието. (*Реплики.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Отстраняването означаваше да се освободят някои от тия места, които БСП сега заема. Всичко да остане, както беше и когато по-нататък въпросът се реши с участието на парламентарните групи, да се дореша. Един месец се заседаваше по един начин, можеше да се изчака още два или три дни.

Имате думата по дневния ред.

МАНОЛ МАНОЛОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги! В хода на нашата работа се налага наред с важните и принципни проблеми, които разглеждаме, да решаваме и важни въпроси, които са продиктувани от ди-

намиката на дните. Миналата седмица ние взехме решение, което според мен сложи претграда пред спекулата със земята и държавните имоти, но според мен не свършихме работата си докрай.

В страната се шири спекула и черна борса, при това със стоки от първа необходимост за населението: хранителни продукти, текстил, обувки и т.н. Това е източник на социално напрежение, което хората чувствуват, безпокоят се и се създават условия за напрежение.

Краде се стока направо от предприятията. Стоката се губи от складовете, губи се по пътя от складовете до магазините. А и не всичко от това, което влиза в магазините, се появява по щандовете.

Напълно съм съгласен с тях, които смятат, че докато има дефицит, ще има и черна борса, и спекула, но за съжаление у нас има черна борса и спекула, които остават ненаказани. Затова имам конкретно предложение:

Още днес, а не бих възразил този въпрос да бъде решен и утре, да излезем с решение, все още действащото правителство заедно със Законодателната комисия, ако има подготвен законопроект по този въпрос, да го изтеглим напред и да го приемем или да се предвидят мерки за неколкократно санкциониране на тези, които извършват деяния от подобен род. Освен това да се предвидят мерки и за повишаване ефективността на контролните органи.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Йордан Василев има думата.

ЙОРДАН ВАСИЛЕВ: Уважаеми народни представители! Предлагам в дневния ред, може би след приключване на точките, които засягат обсъждането на отчета на Министерския съвет и освобождаването му, да бъде включена една точка, която засяга авторитета и самата същност на действията на Народното събрание. И тя да бъде формулирана приблизително така:

Председателят на Народното събрание да изрази своите съображения и мотиви за случаите, когато узурпира правата на Народното събрание и взема решения вместо него. Въпросът е много сериозен, многократен. Мотиви, мисля, че няма нужда да давам. Ще посоча само случая, когато за 30 секунди беше избран вицепрезидент на България, с което се нанесе обида и на самия г-н Смерджиев, и на цялото Народно събрание и случая снощи - когато се прекъсна изпълнението на гласувания дневен ред самоволно и безоснователно, освен ако за основание може да се приеме една бележчица, подписана с инициал.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Давам думата на Любомир Иванов.

ЛЮБОМИР ИВАНОВ: Имам едно предложение, което няма да отнеме много време на Народното събрание. Ще ви го прочета:

Част от причините за кризата в духовния живот са в нанесените поражения на националното историческо самосъзнание. Пример за това бе необоснованата смяна на българските имена на градове и села. Затова е необходим акт, с който да се върнат българските имена там, където това не е сторено.

Тази година тържествено ще се чествува през септември 50-годишнината от освобождението на част от Добруджа (Южна Добруджа) от румънско робство. Във връзка с това събитие и преди всичко във връзка с неколкочкратното искаше, включително и през м. декември 1989 г., на културната общественост и политическите сили в гр. Толбухин, група народни представители от БСП и СДС предлагат да се върне българското име на гр. Толбухин - гр. Добрич.

(Ръкопляскация от цялата зала.)

Добричкото свободолобовиво и трудолюбиво население ще бъде благодарно за това.

Следват подписите на народните представители: г-жа Савка Йовкова, г-н Петко Захариев, г-н Любомир Ивандов, Никола Златев и Георги Желев.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Йорданов.

РУДЕНКО ЙОРДАНОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми господа съпредседатели! Искам да ви напомня, че в края на миналата седмица Народното събрание прекрати правомощията на двама депутати от Българската социалистическа партия по тяхна молба. Избирателната комисия обяви за избрани следващите по ред в листата на БСП от 1 Благоевградски район и от 17 Русенски район - господата Златев и Мичев. Моля ви да направите необходимото, те да положат клетва и да получат съответните правомощия да участвуват в пленарните заседания и в съответните комисии на Народното събрание.

Благодаря ви.

ЗАМЕСТИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: По дневния ред ли е това? То е наше задължение, което на базата на решението на Централната избирателна комисия ще направим. Но няхмахме вчера решението на Централната избирателна комисия. Това е наше официално задължение.

РУДЕНКО ЙОРДАНОВ: Моля за извинение, ако съм нарушил добрия тон.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Стойчо Стойчев.

СТОЙЧО СТОЙЧЕВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги! Спощи отново бяхме свидетели на нещо, което нито една цивилизована държава, която нарича себе си демократична, не може да си го позволи. Изхо-

дите пред Народното събрание бяха отново блокирани с огромно множество от хора, които в буквалния смисъл ни държаха като пленници. Не само това. Аз бях свидетел на една срамна картина, в смисъл, че разбеснели се хора търсеха депутата Румен Воденичаров и според техните изрази "искаха да го одерат жив". Всички знаете (това са техни изрази, господа), защо г-н Воденичаров е възбудил така тези граждани. Това е затова, защото той вчера има доблестта да изкаже свое собствено мнение по един проблем (знаете кой проблем, става дума за този гражданин, който искаше да се пали). Следователно, всеки от нас, депутатите, който изрази свое собствено мнение по някой проблем, той е застрашен да бъде "дран". Аз не искам да бъда дран нито жив, нито мъртъв.

Затова предлагам, господа народни представители, в края на нашето заседание да включим в дневния ред една точка за безопасността на народния представител. Непозволено е, недопустимо е всяка вечер да се прибираме със свити сърца и да не знаем, откъде да минем. Винаги ни посреща една огромна тълпа от хора, които в крайна сметка не знаем, как ще реагират спрямо нас.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Васил Коларов.

ВАСИЛ КОЛАРОВ: Вземам думата във връзка с предложението, което направи уважаемият народен представител Илко Ескенази, да бъде включена допълнителна точка в дневния ред и то на днешното заседание. Правя предложение от името на парламентарната група на Българската социалистическа партия това предложение да не бъде приемано най-малко по три съображения.

Първо. Моля, когато се внасят предложения, свързани с имуществени въпроси, какъвто е този въпрос (мисля, че г-н Ескенази най-добре като практикуващ юрист би могъл да знае това), да бъдат правени съответните предложения в писмена форма. Не може въз основа на една устна декларация от рода на тази, която изслушахме, да се вземат такива съдбоносни решения за принадлежност на едно или друго имущество.

(Оживление в знак на неодобрение от страна на депутати от СДС.)

Второ. Днес предстои, доколкото ми е известно (поне в нашата парламентарна група се обсъжда такъв въпрос), да определим персоналия състав на Комисията по партийните и държавни имущества. Преди да е гледала тази експертна комисия всички документи, които евентуално ще бъдат представени във връзка и с тези обекти на собственост, т.е. с вещното право на собственост върху тези две сгради, т.е. преди да са прегледали документите, с които ние разполагаме за собствеността, и документите, които евентуално г-н Илко Ескенази би могъл да предостави (както той заяви), мисля, че няма никакви основания нашето Велико Народно събрание да обсъжда този въпрос.

Трето. Даже да приемем, че има основание да се обсъжда този въпрос, моето предложение е занаяред в подобни случаи, подобни точки в дневния ред да се включват на края на дневния ред на цялата сесия, за да може въпросите да се гледат в естествения ред и в тяхната важност, която ние сме определили, когато съставяме дневния ред на сесията.

Мисля, че в нашия дневен ред стоят много точки, които имат изключително значение за съдбата на страната. Г-н Ескенази каза, че днес е видял, колко лошо се работи в комисиите. Ние бяхме един до друг на срещата с американските сенатори и други хора. Той седя първите 10 минути, след което излезе от залата, така че не мога да си представя, къде той се е убедил, че не е имало условия за работа. Ние проведохме една прекрасна среща в продължение на три часа.

В заключение, настоятелно предлагам от името на парламентарната група на Българската социалистическа партия, да не се приема направеното прибързано и не в писмена форма предложение, засягащо вещните права на собственост на два имота.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Георги Крушаров.

ГЕОРГИ КРУШАРОВ: Уважаемо председателство, драги народни представители! Започна да ми прилича Бюрото на Великото Народно събрание...

РЕПЛИКА ОТ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Дайте да не даваме оценки сега. Нека да говорим по дневния ред.

ГЕОРГИ КРУШАРОВ: Ръководството на Народното събрание ми прилича на една квачка, която ни свиква денем и ни държи под крилата си, а вечер, щом излезем вън от шнуровете, с които е ограден дворът на Народното събрание, парламентарната група на Българската социалистическа партия остава нелегална. И трябва сами да търсим пролуки. Да ни срещат наши симпатизанти и да ни казват, откъде да минем.

Снощи при стълкновението, при ругаенето на нашите хора един другар каза, че милиционерът избягал. Казал: "Не мога, вие ще се оправяте!". Трябва да се създаде някакъв закон, да се овластят органите на вътрешния ред. Стигна ни до гуша този психологически натиск върху нас.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Предложение по този пункт е направено. Има думата Вълкана Тодорова.

ВЪЛКАНА ТОДОРОВА: Предлагам преди да започнат отговорите на г-н Луканов, да минат и останалите питання, които са заведени и чакат седмици наред, за да може заедно с отговора да се отговори и на отправените питання.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ще обясня за питанията. Александър Йорданов искаше думата по дневния ред.

АЛЕКСАНДЪР ЙОРДАНОВ: Уважаеми господин председател, народни представители! Предлагам след точка 4 в дневния ред да бъде включена точка 5, преди последната, със следното съдържание. Това да бъде една декларация, която да гласи: "Представителите на българския народ във Великото Народно събрание осъждат агресията на армиите на Варшавския договор в Чехословакия през месец август 1968 г. и изразяват своето възмущение от участието на български войски в тази агресия. Нека тази наша декларация се възприеме като извинение към чехословакните народи и акт на възстановяване на историческата справедливост."

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания от блока на СДС.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Дайте текста. Има думата Стефан Савов.

СТЕФАН САВОВ: Във връзка с искането на г-н Стойчо Стойчев и на г-н Крушаров искам да направя следната забележка. Естествено е, смятам, че в тази зала няма нито един народен представител, който да одобрява агресии срещу народни представители. Но аз искам само да обърна внимание, че не беше според мен много коректно от г-н Стойчо Стойчев, който вчера вечерта вървеше по бул. "Руски" паралелно на мен и на г-н Борис Димовски, вървахме заедно. И след това застана най-спокойно на пресечката на "Раковски" и на бул. "Руски", да наблюдава. Всъщност, нямаше нищо друго интересно за наблюдаване, освен може би Борис Димовски и аз, които бяхме в разговор.

Защо говоря всичко това? Беше ясно, това, което казах в началото. Но на мен ми се струва, че просто една преднамерена, добре оркестрирана кампания против демокрацията, против Народното събрание върви. Няма брой на в. "Дума", в който да няма изчислени, колко струват леглата, колко струват шунката и луканките на народните представители, колко била заплатата, която искат народните представители и включително това, което сега се гледа от целия български народ, че едва ли не всички народни представители от БСП се подлагат на някакви вандалски изстъпления.

Мисля, че всяка дума, която тук казваме по този въпрос, трябва да бъде осмислена. И г-н Стойчо Стойчев, ако не съм прав в това, което казах, нека да излезе да откаже. Той точно вървеше паралелно и стоеше там дълго време, в тази уж страшна зона. А нищо толкова страшно нямаше. Това е, което исках да кажа. Много трябва да внимаваме с тези нападки против Народното събрание.

(Шум в залата.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Народният представител има право да отговори.

СТОЙЧО СТОЙЧЕВ: Уважаеми господин председателю, драги колеги! Извинявам се, че за втори път взимам думата, но трябва да отговоря на г-н Савов. Аз нарочно съкратих моето изказване, защото не биваше да навлизам в подробности. Преждеговорившият народен представител правилно каза, че аз съм бил по бул. "Руски". Но това беше след като аз вече бях успял да премина не така лесно, както на него му се струва. Аз тях ги видях чак някъде около бившия мавзолей на Георги Димитров. А аз говорих тук за случая, който се разиграваше някъде около бившия бар "Астория". Извинете, но вие говорите неистини. *(Ръкопляскания от блока на БСП.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля ви. Прикпочваме вече по дневния ред. Разглеждаме направените предложения.

Първото предложение беше поставено от Ескенази, което включваше общата постановка за създаване нормални условия за работата на Великото Народно събрание, с конкретни предложения. Искам да обърна внимание, че по този въпрос се водят много сложни, нелеки разговори. Постигнат е в някакво отношение успех. Предлагам, без да отхвърляме тази точка, да я оставим, ако искате, за утре, за да получите информация, докъде сме стигнали по основните въпроси.

ГЕОРГИ СПАСОВ: Докога? Докога?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Докога? Затова ви предлагам утре да я поставим, за да може и да се подготвят - има тук да говорят и министри, и представители на комисии, които са ангажирани по изпълнението на тази задача.

Мисля, че Илко Ескенази може би ще се съгласи с това предложение, да поставим този въпрос за разглеждане утре.

Що се отнася до мерките за наказване на спекуланти, този въпрос беше поставен условно за днес. И аз предлагам също да изключим този въпрос, да остане за утре или да се разгледа в съответната комисия, което ще бъде по-правилно. Най-вероятно в Комисията по икономическата политика.

Отправи се въпросът за председателя. Аз не възразявам. Но ще формулирам точката така: "За правомощията на председателя на Народното събрание", за да се знае точно, какво има право и какво няма право. Също така, ако е необходимо, и известни обяснения да се дадат по случаите, които бяха третирали в един или друг аспект и от двете страни. Така че, стига да остане време. Ако не остане време днес, готов съм да говорим и утре.

За смяната на имената. Предложението е разумно, но нека мине също така през съответната комисия и да се оформи като предложение, за да можем веднага да пристъпим към него със съответната препоръка.

Що се отнася до безопасността на народните представители, аз приемам, че това е едно общо предложение. В края на краищата този въпрос ще улегне с улегване на страстите.

И последният въпрос беше за декларацията за случая от 1968 г. Предлагам да се оформи тази декларация, да се съгласува с Комисията по външната политика и да се внесе в хода на заседанието може би още днес.

При това положение готови ли сте да гласуваме дневния ред? С тези предложения, които бяха направени, който е съгласен, моля да гласува. Има ли против? - Девет. Има ли въздържали се? - 14. Дневният ред се приема.

Давам думата на Александър Каракачанов.

АЛЕКСАНДЪР КАРАКАЧАНОВ: Съжалявам, че трябва да взема думата процедурно. Но този начин на работа, мисля, че е меко казано неуважителен към Народното събрание, щом 400 народни представители не знаят в момента, какъв е дневният ред. Какъв е в момента дневният ред?

Ние гласуваме дневен ред, който не се знае. Значи тези неща, които се предложиха, не се приеха.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Приеха се. Прие се и декларацията да се разглежда днес.

АЛЕКСАНДЪР КАРАКАЧАНОВ: Имаше предложения по дневния ред. Нито едно от тях не е гласувано. Това е нарушение на процедурата. *(Ръкопляскания от блока на СДС.)*

ЛЕА КОЕН: Абсолютно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Вижте какво, аз обясних в случая много ясно и категорично, какво влиза в дневния ред. Вече се гласува. Преминваме към точка първа.

По точка първа от дневния ред има думата министър-председателят Андрей Луканов да направи своето изложение. Моля ви се, дадох думата. *(Шум в залата.)* Няма процедурни въпроси, дадох думата по дневния ред. Знаете какъв е дневният ред.

СТЕФАН ЗЛАТЕВ: Подложихте на гласуване тези точки, а не подложихте на гласуване останалите точки, които бяха предложени.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Те се приеха.

СТЕФАН ЗЛАТЕВ: Как ще са се приели, това е в грубо нарушение на реда.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има специално предложение по правомощията на председателя. *(Излизат група народни представители от блока на СДС и връщат техния представител на мястото му.)*

АЛЕКСАНДЪР КАРАКАЧАНОВ: Искам думата по процедурен въпрос.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не мога да Ви дам думата по процедурен въпрос. Дневният ред е приет. Вече съм дал думата на министър-председателя.

АЛЕКСАНДЪР КАРАКАЧАНОВ: Това е грубо нарушение на процедурата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има специална точка за правомощията на председателя. *(Шум в блока на опозицията. Редица народни представители стават и тръгват към трибуната, протестирайки, че не са гласувани отделните предложения по дневния ред.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Дневният ред се гласува. Моля ви се, дневният ред е гласуван.

Има думата министър-председателят Андрей Луканов. Има специална точка за правомощията на председателя, сетне ще разискваме. *(Удря камбаната. Призовава за тишина.)* Моля ви се, след като гласувахте, се връщаме отново на този въпрос. Нека не се връщаме, престанете. *(Шум, провиквания от блока на опозицията.)* Аз обявих точката за декларация за 1968 г., че я включваме и тя е гласувана.

Второ, обявих за създаването на нормални условия за работа, че ще бъде включено в дневния ред на утрешния ден. *(Викове, шум, към трибуната се усетряват няколко народни представители от опозицията.)*

Дневният ред включва: първо, изложение на председателя на Министерския съвет във връзка с разискванията и приемане на решение по отчета на правителството.

Второ, приемане на оставката на правителството.

Трето, възлагане на досегашния Министерски съвет да продължи да изпълнява функциите си до избор на ново правителство.

Четвърто, Декларация във връзка с българските политически и икономически емигранти.

Пето, Декларацията за 1968 г., предложена от Александър Йорданов, която да бъде съгласувана с Комисията по външната политика.

Шесто, избор на състави на нови комисии.

Това предложих да се гласува. Що се отнася до въпроса за председателя на Великото Народно събрание, предложих тази точка да остане. Готов съм да говоря. Тя да бъде оставена заедно с другата точка, свързана с безопасността. Това подложих на гласуване.

ВИКОВЕ ОТ ОПОЗИЦИЯТА: Това не сме го гласували.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Какво има, господин Спасов?

ГЕОРГИ СПАСОВ: Уважаеми народни представители! Мисля, че отново председателят си превишава правата. Всяко предложение се гласува. Той сам не може да определи, дали ще разгледаме неговото поведение като председател или не. Мисля, че по това не може да има две мнения. Това е правилникът, който сме приели. Затова предложението да бъдат разгледани правомощията на председателя трябва да бъде гласувано, както трябва да бъде гласувано и предложението на г-н Ескенази. Аз разбирам, че за вас няма значение, господа народни представители от Българската социалистическа партия, защото вие имате вишегласие да наложите какъвто искате дневен ред. Въпреки това аз държа на процедурата. И процедурата, която ние сме приели, трябва да се спазва. Преди това г-н Василев говори за неспазване на процедури.

Много ви моля, ако приемаме неща, които няма да спазваме, по-добре да не ги приемаме.

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ (от място): Коя точка нарушаваме в момента? От кой правилник?

ГЕОРГИ СПАСОВ: От правилника, който сме приели.

ДИМИТЪР ЙОНЧЕВ: Кога сме приемали правилник?

ГЕОРГИ СПАСОВ: Има временни правила. Той ще Ви каже, коя точка нарушаваме.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Добре, имате ли още нещо?

ГЕОРГИ СПАСОВ: Това е предложението ми.

Всяко предложение да се гласува по отдалеченост, както си е редът.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Кое в случая предизвиква спор? Въпроса за смяната на имената аз обясних; въпроса за санкциите за спекулата обясних, че това е условно поставено и не се изискваше да се гласува; остана въпросът за създаване на нормални условия за работа на Великото Народно събрание, което предложих да остане за утрешния ден, за да имаме възможност цялостно да го разгледаме. Това предложих.

Можем сега да гласуваме предложението на Илко Ескенази, в смисъл то да остане за утрешния ден, за да имаме време да получим пълна информация.

Който са съгласни предложението на Илко Ескенази да остане за утре, моля да гласуват.

(Шум в блока на опозицията.)

АЛЕКСАНДЪР КАРАКАЧАНОВ: Още едно уточнение по процедурата. Гласува се първо това, което е предложено. А второто предложение на председателството... *(Ръкопляскания от блока на Българската социалистическа*

партия за прекъсване на изказването.) Предложението на председателството се гласува след това.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Гласува се най-отдалеченото.

АЛЕКСАНДЪР КАРАКАЧАНОВ: Това е последното, което Вие казахте, така ли е?

Искам още нещо да кажа. Искам да се извиня от името на председателствувания за неговото непохватно водене за това, че господин министър-председателят седна при стенографките.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Гласуването продължава.

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: При преброяването на гласовете, така както беше оформено предложението за разглеждането на тази точка в утрешния ден, 193 гласа са "за", 83 - "против", 10 - "въздържали се".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Предложението се приема.

Поставям на гласуване точката за правомощията на председателя да я поставим на разглеждане още днес. Които са съгласни, моля да гласуват.

Приема се и това предложение.

Остава за безопасността на народните представители. Има ли нужда да гласуваме и това? (*Гласове от залата: Да.*) Не може да се гласува така.

При това положение, тъй като другите точки са гласувани, считаме дневния ред за приет. Има ли нужда още веднъж цялостно да го гласуваме? Няма нужда.

Има думата министър-председателят Андрей Луканов.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Господин председател, дами и господа! Бих искал в днешните си коментари по дискусиата да се ограничи главно с проблемите на социално-икономическата политика. Искам да постъпя по този начин, защото, струва ми се, по проблемите на външните отношения, на екологията, обществения ред нямаше особени различия или много спорни въпроси и едва ли е необходимо те да се коментират допълнително.

Искам специално да се извиня на дейците на културата, науката, образованието - както присъстващи в тази зала, така и на тези, които са извън нея, за това, че в отчета не бяха засегнати подробно проблемите на тази сфера. Ръководехме се от разбирането, че по тези проблеми правителството не е предприемало никакви значителни стъпки или реформи, тъй като те искат по-внимателно, по-грижливо обсъждане. Нашата единствена цел беше да осигурим функционирането на тези сфери в материално, финансово и във всяко друго отношение, за да няма прекъсване на нормалните дейности. Предстои във Велико-то Народно събрание с участието на новото правителство да се разработват и

приемат реформи в тези сфери, но сега очевидно никой от нас няма готовност да ги коментира.

Аз ще се постарая да отговоря на повдигнатите въпроси в обобщена форма, тъй като те бяха изключително много. Мисля, че физически не е възможно да отговарям конкретно на всеки въпрос и особено пък на питанията, които бяха зададени извън обсъждането на отчета на правителството. Бих помолил за вашето съгласие да отговоря на формално зададените питання отделно, да кажем в петък. Те сами по себе си са около 15, адресирани само към министър-председателя. А на конкретните въпроси, които бяха зададени в хода на самата дискусия, да отговоря писмено на народните представители, които ги зададоха, с възможност тези писмени отговори да бъдат разпространени за сведение на всички останали народни представители.

Бих искал да започна с това, че дискусиата, която проведохме по отчета на правителството, беше една безпрецедентна за нашите условия дискусия. Тя беше широка, без всякакви ограничения, критична и отрази реалния плурализъм на политическите и професионалните възгледи и позиции, представени тук в Народното събрание, които характеризират днес нашия общественно-политически живот. Повтарям, в този смисъл тя беше безпрецедентна, тя беше изключително нужна на цялата нация, тъй като аз лично поне не си спомням икономическата и социалната проблематика да е била обсъждана в такава широта и толкова подробно, както това стана през тези две седмици - от 7 август, когато аз представих пред вас отчета на правителството. И това за мен е главното, което би трябвало всички да ни радва.

Каквито и претенции да имаме към качеството, професионализма и културата на спора, тази дискусия беше изключително назряла. Тя доведе до едно разголване на икономическата и социалната картина в страната и мисля, че трябва да ни послужи като предпоставка за формулирането на разбираема и приемлива за народа икономическа и социална програма на бъдещото правителство на страната.

Разбира се, в тази дискусия имаше не малко и пропагандни залпове, и неточни, пристрастни твърдения, ненужни изсилвания, които се дължат, според мен, или на липса на информация, или на прекалена самонадеяност. Имаше и не малко лични упреци към ръководителя на правителството. След известен размисъл аз стигнах до извода, че не би било правилно да отговарям на тези лични упреци - не поради липса на полемичен ентусиазъм, аз притежавам достатъчно от него, а за да не се отклонява дискусиата от главната ѝ цел: да ни помогне да се ориентираме в усложняващите се вътрешни и международни условия, да стигнем заедно до такива изводи, които да са адекватни на безпокойс-

твото, нуждите и очакванията на хората в България. До такива изводи, които да позволят на Великото Народно събрание заедно с Президентството и правителството да изведат страната от кризата, да осигурят нейната стабилност, нейния икономически и социален напредък.

Искам само да напомня на своите опоненти, че в икономическата, а пък и във всяка друга истинска дискусия, епитетите и прилагателните не заменят аргументите.

Ще се спра на критиките и съображенията, които бяха изразени в дискусиата, започвайки от това, с което съм съгласен.

Искам да подчертая в тази връзка и още един факт, който ме радва. Естествено беше критични бележки да дойдат от страна на опозицията. Тя затова е опозиция, това е нейната конструктивна функция, но мен ме радва това, че критични бележки имаше и от страна на моите колеги от парламентарната фракция на Българската социалистическа партия. Това е добър признак.

Както казах, аз приемам немалка част от тези критични бележки и се надявам моите колеги от правителството да се съгласят с мен в това отношение. Разбира се, трябва да се направи едно разграничение, тъй като трябва да отличаваме онова, което е могло и не е било направено; онова, което в конкретните условия на България между месеците февруари и началото на юни е било възможно; и онова, което не е било възможно, макар че теоретически погледнато е било желателно. В този смисъл аз дори не бих оспорил извода за известна половинчатост в действията на правителството дотолкова, доколкото се разбира, че тази половинчатост е обусловена от обективните условия, в които се наложи да работи Министерският съвет.

Искам да отбележа също, че за съжаление твърде малко от народните представители направиха своя анализ на базата на програмата, която правителството беше обявило, и на реалните стъпки, които то е предприело за изпълнение на тази програма.

Смятам, че това би бил справедливият подход, без да оспорвам, повтарям, нуждата от една по-широка дискусия, една дискусия, която да обхване не само дейността на правителството, но и на цялостната ситуация в страната. Би било наистина беда, ако тази дискусия не беше достатъчно критична.

Както казах вече, мога да изразя принципно съгласие с редица бележки. Няма да съм изчерпателен, но ще спомена някои от тях.

Например, съгласен съм с тезата, че дори в рамките на сравнително ограничените цели на правителствената програма можехме да предприемем по-решителни стъпки за демонополизацията и децентрализацията на стопанския живот, за създаване на нови пазарни структури, за разгръщане на нови форми

на търговия със средства за производство, прилагайки икономическите средства, предвидени от нашето днешно стопанско законодателство.

Справедливи в една значителна степен са и критиките към бюджетната политика на правителството. Още веднъж искам да подчертая, че ние бяхме принудени от натиска на времето да приемем бюджет през м. февруари, който не се отличаваеше принципно от досегашните бюджети и от досегашния подход при съставянето на бюджета. Това стана в началото на нашия мандат, когато не бяха все още изяснени принципите на реформата, когато, повтарям, времето налагаше да се приеме бюджет, тъй като годината вече бе започнала да тече и когато ние бяхме изправени пред една инерция, идваща от вече взети и одобрени от нашата общественост и съответните държавни органи решения. Все пак справедливо е да се отправи към нас упрекът, че ние закъсняхме с адаптирането на бюджета към променилите се условия.

Както вече подчертах, справедливо е да бъдем упрекнати, че значително по-рано, примерно в началото на март, не отидохме на прекратяване на плащанията по нашия външен дълг. Това би ни дало възможност да запазим поне 300-400 млн. валутни резерви в повече, отколкото тези, с които дойдохме в края на март, до решението за прекратяване на плащанията, би ни позволило да поддържаме значително по-висок икономически тонус и днес да говорим за по-нисък процент на спадане на производството и да разгърнем много по-смело и с по-голям ефект системата на валутните търгове.

Повече би могло да се направи безусловно, и тук съм съгласен с опонентите, в сферата на деbüroкратизацията и дерегулацията на стопанския живот и на цялостния живот на страната. Вярно е, че направихме не малко. Бяха отменени над 100 нормативни акта само на равнище на Министерски съвет и още много други, приети на ниво на ведомства. Но остава още неразградена цяла камара от такива непонятни на днешните ни критерии, дори абсурдни нормативни актове, които подкрепят, подхранват административно-büroкратичните рефлексии и които често надделяват над логиката на пазарната, пък и на обществено-политическата реформа. При липса на солидна законодателна основа на реформите тези актове все още продължават в не малка степен да спъват инициативността, предприемчивостта, интереса на хората.

Бяха отправени критики във връзка с отношението на правителството към частния сектор. Искам още веднъж да подчертая, че ние нямахме никакви предразсъдъци към частния сектор. Напротив, ние сме убедени, че неговото развитие и подпомагане е една обективна необходимост. Разбира се, направеното за снемане на редица законодателни и нормативни ограничения за провъзгласяване на равенството между различните форми на собственост не би-

ва да се подценява. Но аз бих се съгласил, че в конкретните условия на нашата страна това равенство все още до голяма степен е формално - юридическо равенство. И в този смисъл вярно е, че ние не успяхме да приложим по-бързо ефективни форми на стимулиране на онези дейности, които са свързани с инвестиционен риск и с реално производство на блага. А не онези дейности, и тук искам да изразя твърда и категорична позиция, които се развиват изключително в сферата на преразпределението, имат посреднически, а нерядко и спекулативен характер. За съжаление една не малка част от новосъздадените многобройни частни фирми, преобладаващата част бих казал, засега се ориентира към такива дейности.

Мисля, обаче, че формите на стимулиране, за които става дума, трябва да се прилагат не само за частните предприятия, тъй като това би било една нова проява на идеологизирания подход към икономическата политика и към законодателната дейност, а за всички малки и средни предприятия, които се ориентират към инвестиции в приоритетните направления на стопанската и социалната политика, независимо от това, дали са частни, смесени, с чуждестранно участие, кооперативни или други.

Не малко справедливи неща бяха казани и по селското стопанство и аграрната политика, макар че и тук усилията на правителството за промяна в условията на стопанисване в селското стопанство бяха сериозни и не бива да се подценяват.

Има и други критични бележки по адрес на правителството и неговата дейност, с които бих се съгласил, но не искам да бъда прекалено изчерпателен.

С какво не бих се съгласил? Не мога да приема общия извод за проявена мудност и загубено време за стопанската реформа. Пак искам да повтора с дълбоко убеждение, че провеждането на такава реформа не е по силите - материални и духовни - на една разединена нация.

Провеждането на такава реформа изисква широко обществено съгласие, разбиране и възприемане от обществото на неизбежните трудности и една готовност за национална мобилизация. Смятам, че тези условия в периода, за който се отчита правителството, не съществуваха или не съществуваха напълно. А за да бъде още по-откровен, ще кажа, че все още не съществуват.

Освен това, ние всички с вас бяхме съгласни, че стопанската реформа не може да се осъществява на базата на административни и нормативни действия на изпълнителната власт, че същинската стопанска реформа може да се осъществи само на стабилна законова основа. И то на основата на комплекс от закони, а не на единични законодателни актове.

Мисля всеки ще се съгласи, че за това, по ред причини, нямаше условия в периода на нашата дейност. Ако бяхме постъпили иначе, ако бяхме се опитали да разгръщаме комплексна стопанска реформа чрез нормативни актове на правителството (вие ни критикувате и за тези, които сме приели), мисля, че бихме допуснали един сериозен и опасен рецидив на правния nihilизъм, който беше така характерен за нашата страна в периода до 10 ноември.

Истината е, че правителството не си е поставяло за цел да реализира комплексна и радикална стопанска реформа и е повтаряло нееднократно, че то смята тази основна, централна за нашата нация задача, за задача, която трябва да се осъществи след изборите под ръководството на Великото Народно събрание и от новото правителство, което това Велико Народно събрание ще избере.

Не бих се съгласил с критиките по адрес на социалната дейност на правителството. Смятам, че социалните мерки, които ние приехме, отговаряха на наболели, остри, неотложни потребности на нашето общество.

Дали те са били достатъчни - това е въпросът и той беше повдиган от мнозина. Но искам да ви уверя, че това, което беше решавано, се решаваше и с оглед на реалните възможности на икономиката. И ако някой ни критикува за нещо, това би могло да бъде, че в някои отношения ние може би отидохме по-далече, отколкото тези възможности позволяваха.

Много оживено се дискутираше тематиката на външния дълг на страната и външноикономическите връзки. Някои говореха за външния дълг така, като че ли той е една фатална неизбежност. Разбира се, не е случайно, че в условията на тоталитарния социализъм повечето източноевропейски икономики натрупаха значителни външни задължения. Но все пак искам да напомня, че за периода 1979-1984 г. ние успяхме да намалим нашия външен дълг от 6 милиарда на 3 милиарда долара (закръглявам цифрите), а нетния дълг на страната до 1 милиард.

Мисля, че освен причините, свързани със самата природа на икономическия модел на тоталитарния социализъм, тук действително фатална роля изигра икономическата политика в периода 1985-1989 г. Аз съм казвал не веднъж и пред вас искам да повтора, уважаеми народни представители, че това беше икономическа политика, една от основните цели на която беше да се купи време и привидна стабилност за сметка на ускорено вътрешно и външно задлъжняване.

Не искам сега да влизам в детайли, тъй като се предвижда в рамките на специалната Комисия по външния дълг този въпрос да бъде разгледан и док-

ладван на Народното събрание. Аз съм готов да окажа всяческо съдействие, да дам цялата необходима информация на тази специална комисия.

Много се каза за начина на обявяване на прекратяване на плащанията или мораториума, както не съвсем точно беше наречен той от редица народни представители, както от парламентарната група на БСП, така и от опозицията. Мога само да ви уверя, че правителството и банките, по-специално Народната и Външнотърговската банка, предприеха доста активни предварителни сондажи, преди да се решим на тази стъпка. Всъщност, тези сондажи отнеха времето, което, както вече казах, беше пропуснато за обявяване на прекратяването на плащанията. Тези сондажи се водиха на отговорни равнища - на ниво на правителства, на ниво на министри на външните работи, на министри на икономиката и финансите, на ниво на крупни банки - партньори от редица европейски страни. Тъй че не е съвсем справедливо твърдението, че в тази сфера не беше извършена никаква предварителна подготовка. Напротив, основните наши партньори знаеха седмици преди решението за нашата оценка, че нещата изглеждат доста тревожно и че в случай на неказване на съществена финансова подкрепа на България може да се стигне до прекратяване на плащанията.

Що се отнася до етикецията, до начина, по който беше обявено самото прекратяване, аз бих помолил опонентите (в случая на Българска външнотърговска банка, не на министър-председателя) да подсказат по-елегантен начин да кажеш на някой, че няма да му връщаш засега дълговете.

Искам да ви кажа също, че поне от писмата, които получих в отговор на мое послание до правителствените ръководители на всички основни страни - кредитори (европейски страни и Япония), аз не оставам с впечатлението, както тук се твърдеше, че начинът на обявяването на плащанията е изиграл някаква особено негативна роля във формиране на отношението към България като страна, изпаднала в платежни затруднения. Напротив; характерът на тези послания, и аз съм готов да запозная народните представители с всички послания, получени от мен от правителствените ръководители на основните страни - партньори, може да се оцени като конструктивен.

Не бих се съгласил и с тезата, че правителството продължава линията на износ на всяка цена. Самият факт, че ние тази година вървим с едно изоставане спрямо миналата година с около 150-200 милиона долара в износа, въпреки рязкото подобряване на текущия платежен баланс за сметка на съкращаване на вноса, говори, че това не е така. И аз го казвам със съжаление, защото в сегашните условия, колкото и да е трудно да се изрече това, ние обективно трябва да изнасяме повече.

Значително по-малък, многократно по-малък е износът на горива. И не е необходимо да правим сензации от някои факти, за които съответните български предприятия, които действуват междувпрочем автономно и това не е заслуга на правителството, трябва да бъдат похвалени. Имам пред вид например факта, че Нефтохим - Бургас, който е изправен пред реалния проблем за натоварване на своите мощности, купува нефт на свободния пазар за преработка и заплаща този нефт с износ на нефтопродукти, за да повиши степента на изпълване на мощностите, ефективността на производството и да поддържа заетостта и нивото на заплащане на колектива.

Ако ние критикуваме подобни стъпки в условията на значителна ненатовареност на производствените мощности в България, мисля, че ще сбъркаме. Аз бих помолил, преди да се коментират тези факти като негативни явления, да се провеждат консултации с правителството, с компетентните органи, да се получава достоверна информация и на тази база да се прави окончателна оценка. Иначе нашата общественост остава с превратното впечатление, че у нас всекидневно се извършват скандални безобразия и се разграбват националните богатства. Това би било и несправедливо, и вредно за едно динамизиране на стопанския живот и за повишаване на готовността на стопанските ръководители, толкова много ругани и толкова много натискани от всички посоки, да рискуват и да се стремят към това, което е тяхната главна задача и задължение - да бъдат предприемчиви.

Не съм съгласен и с редица крайни оценки, които бяха дадени във връзка с нашите търговско-икономически отношения със Съветския съюз и някои други страни от Съвета за икономическа взаимопомощ. Вярно е, че в тези отношения възникнаха тежки проблеми. И макар че вече едва ли може да се говори за "система за сътрудничество", както правилно отбеляза господин Венцеслав Димитров, все пак бих искал да кажа, че се руши една система на сътрудничество, която изживява последните си седмици и месеци.

Това явление не следва да се оценява еднозначно от гледище на последиците, изгодите и неизгодите за България. Безусловно то открива пред нас възможността да бъдем по-самостоятелни, да се стремим към по-активна интеграция в световните икономически връзки. Но то поражда и редица трудни проблеми на адаптацията, с които тегърва ще има да се сблъскваме.

Смятам за определено несправедливо и даже, ако щете, и недостойно да стоварваме вината за това върху основния си икономически партньор.

Искам да ви кажа, уважаеми народни представители, ако е нужно съм готов да представя и съответните цифрови данни, че последните години за сметка на отклонение от световните цени ние сме получавали по-високи приходи

от нормалните за днешните ценови пропорции на международния пазар и сме извършвали по-малки разходи с около 1,5 до 2 милиарда лева само в търговията със Съветския съюз.

Искам да ви цитирам още една цифра. В износа на Съветския съюз за България, дори такъв, какъвто е днес - с определено намаление на равнищата - около 60 на сто и по съветска, и по наша оценка, са борсови стоки, стоки, които без всякакви проблеми могат да бъдат продадени на световния пазар. В нашия износ този процент е 10-12 минимум.

Искам да подчертая също, че съществуващото сега активно салдо на Народна република България в търговията със Съветския съюз се появи едва в края на 1988 и началото на 1989 г. Дотогава в течение на няколко години бяхме с пасивно салдо в отношенията със Съветския съюз.

Когато имаме работа с такъв важен за нас партньор, какъвто е, и вярвам, че ще остане в значителна степен, Съветският съюз, би трябвало да бъдем много балансирани в своите преценки, като изхождаме, разбира се, от българските национални интереси. Следва да отчитаме, че в сегашните условия Европа за нас не е само Западна Европа, колкото и важна да е тя за бъдещото развитие на България по демократичен път, за нейното приобщаване към общността на цивилизованите, демократични народи. Все пак тя е една цялост. В тази Европа имат днес и ще имат своето важно място нашите партньори от Източна Европа и Съветския съюз.

За ценовата политика на правителството. Ние си давахме и си даваме сметка за огромния акумулиран инфлационен потенциал в нашата икономика. Именно защото си давахме сметка за това, проявявахме въздържаност в ценовите решения. Не бих се съгласил в никакъв случай с упрека, че правителството е възприело линия, особено след изборите, на отрицването на неконтролируема инфлация. Тази въздържаност се е проявявала в много конкретни неща и факти. Преди всичко в това, че запазахме системата на контрол върху цените и то върху значителна, преобладаваща за този етап част от цените на едро и на дребно. Колкото и да беше трудно, ние поддържахме засега и продължаваме да поддържаме системата за субсидиране до цени на едро или цени на дребно, за да ограничим на този етап, преди да сме готови за цялостната стопанска реформа, инфлационните тенденции.

Заедно със синдикатите и Съюза на стопанските ръководители работихме много интензивно и в крайна сметка продуктивно, въпреки различията, които имахме в хода на дискусиите, по подготовката на комплекс от средства за компенсация на последиците от инфлацията за хората.

Нито смятам, че в момента сме във властта на необузdana инфлация, въпреки рязкото ускоряване на темпа на инфлацията, нито пък бих приел упрека, че този процес е останал изцяло извън контрола на правителството. Той е извън контрола само в онази част на стокооборота в страната, която вече премина към пазарно определяне на цените, колкото и много резерви да изразяват мнозина по темата, има или няма пазар в страната. С такива резерви пазар не се създава.

Много убедено бих отклонил обвинението, че мерките на правителството в областта на стопанската политика са обслужвали предизборната стратегия на Българската социалистическа партия. Вярно е, че бяхме еднопартийно правителство. Известни са обстоятелствата, които доведоха до това решение. Искам да подчертая, че мерките, които правителството осъществяваше през този период, не се разминават с правителствената програма, обявена в принципен план още с програмната декларация на правителството на 8 февруари и след това конкретно и подробно в програмата на правителството. Що се отнася по-специално до цените и инфлационните тенденции, позволете ми да ви кажа, че решенията, които днес предизвикват повишаване на цените, бяха взети и обявени пред цялата общественост още през февруари, март и април (изключвам случая с течните горива). Бих подчертал, а смятам, че и колегите-икономисти, които присъствуват в залата, не биха отрекли, че поради инерционните моменти в икономиката ефектът на една или друга мярка не се проявява на другия ден. Необходимо е известно време, за да се почувствуват последиците на тези решения.

Това бяха решенията, свързани с освобождаването на част от цените, с насърчаване на селскостопанското производство и премахването на държавните поръчки, либерализацията на изкупните цени и повишаването на изкупните цени на стратегическите селскостопански ресурси, както и решенията, свързани с валутния курс и валутните търгове, приватизацията на някои обекти в търговията и услугите и т. н.

В определена степен правителството наистина съобразяваше икономическите и социалните мерки с приближаващите избори, но само в смисъл, че за нас, а надявам се и за всички, осигуряването на макар и относителна социална и икономическа стабилност беше от значение за нормално провеждане на свободните демократични избори в България. Ние действително правехме възможното да осигурим такава относителна стабилност. Не мисля, че това беше погрешно. Не мисля, че това е обслужвало интересите на една или друга партия, тъй като това беше в интерес на демократичния и мирен преход на България към ново обществено състояние. Това беше в интерес на хората.

Не искам да пропусна да отбележа и това, че в рамките на своите възможности правителството се стремеше да оказва максимално съдействие - материално-техническо и организационно - на всички партии и особено на новите партии, които се готвеха за участие в изборите. Зная, че във връзка с това могат да се изкажат много резерви, но все пак тук има хора, които, надявам се, биха могли да ми бъдат свидетели.

В изказванията на опонентите на правителството се говори много за противоречия.

Искам да кажа, че и в тези изказвания има не малко противоречия. Ще ги маркирам само, без да се спирам подробно на тях.

Например, от една страна правителството се упреква в мудност, нерешителност и половинчатост, а от друга страна, дори и скромните стъпки, които то предприе по пътя на стопанската реформа, се считат за прекалено авангардни и прибързани.

Говори се, че една значителна част от населението у нас живее под равнището на жизнения и социалния минимум. Това е вярно. А, от друга страна, неотложните социални мерки, които предприехме, за да помогнем именно на тази част от населението, се обявяват за предизборен маньовър.

Правителството е упрекнато, че не е разгръщало достатъчно бързо и категорично приватизацията в стопанския живот. В същото време се призовава за забавяне или дори за спиране на този процес.

Предлага се да стъпим на базата на последователния и чистия монетаризъм, а в същото време се подклажда илюзията, че това може да стане без много сериозни и болезнени изменения в ценовата система.

Правителството е критикувано за това, че за изминалите четири месеца не е привлякло, и то в значителни мащаби, чуждестранни инвестиции. Бих искал колегите да ми кажат, как точно това би могло да стане. Поне аз нямам достатъчно ясна представа. В същото време сме обвинявани, че разпродаваме България.

Настоява се за по-бърза интеграция в световната икономическа система. Същевременно се отправят предупреждения с много тревожен тон във връзка с нашето предстоящо влизане в Международния валутен фонд.

Изобщо, има, според мен, едно противоречие между обективната позиция, професионалния анализ и партийния интерес.

Изводът за мен е, че трябва да се върнем към тезите на Националната кръгла маса по основните насоки на стопанската реформа. Те ни обединяват и тяхната правота намери потвърждение в хода на самата дискусия. Не чух в хода на дискусията да бъде подложена на съмнение която и да било от основни-

те постановки, съдържащи се в заключенията на икономическите експерти на Националната кръгла маса.

Смятам, че е необходимо да използваме огромния опит на света, на държавите, които са минали преди нас по пътя на дълбоките пазарни реформи. Същевременно се налага да стъпим на почвата на българската действителност, на българските реалности, да търсим свой, български изход от икономическата криза, свой, български подход към създаването на пазарната икономика, който, разбира се, трябва да се опира на нейните обективни закони и на общоприетите правила на играта в международния стопански живот.

В заключение ми разрешете да кажа с оптимизъм, че дискусиата откри много допирни точки между всички политически сили, представени във Великото Народно събрание. В това виждам основата за съвместна работа по формирането на една програма, която би могла да бъде подкрепена с парламентарен консенсус.

Няколко думи за реалното положение в икономиката и това, което ни очаква.

Беше зададен въпросът, знаехме ли реалното положение в икономиката. Да, смятам, че знаехме. Нещо повече. Тези, които внимателно са прочели моя доклад от 29 март във връзка с представянето на програмата на правителството, са се убедили, че там открито и ясно се говори за редица недъзи на нашата икономика, за основните проявления на икономическата криза. Ясно заявих в своя отчет, че не се спирам на положението в икономиката, тъй като за съжаление, никакви съществени промени в положителна насока от месец март насам не са настъпили.

На въпроса, казахме ли го на хората, искам да отговоря категорично: да, казахме го. И не само в споменатия доклад, но и в редица други изявления и на министър-председателя, и на неговите колеги от правителството в тези месеци.

Има ли нужда от корекции в оценките? Както казах, особена нужда от това няма, но известна нужда има. Това се отнася преди всичко до по-бързото влошаване, отколкото очаквахме, на условията и перспективите за сътрудничество в рамките на Съвета за икономическа взаимопомощ и до новата ситуация, възникнала в Близкия изток като следствие от агресията на Ирак срещу Кувейт.

Какви са изгледите? Наивно би било да представим пред вас или пред обществеността у нас някаква особено розова картина, особено ако говорим за непосредствените изгледи за близките месеци и една-две години.

На нас ни предстои изключително труден, мъчителен преход. И това беше подчертано справедливо от народни представители, произхождащи от различни парламентарни фракции.

Този преход ще бъде изключително труден преди всичко, защото сам за себе се и за всички, които го извършват сега, той е такъв, независимо от относително по-доброто или по-лошото икономическо състояние на една или друга от източноевропейските страни. Не случайно спадането на производството днеска е повсеместен факт. В Унгария то е с около 10 на сто, в Полша по наши данни - с 25 на сто, значително в Германската демократична република, немалко и в Чехословакия. Не случайно повечето от тези страни изпитват сериозни валутни затруднения, борят се с огромни вътрешни финансови диспропорции и т.н.

На второ място мисля, че ние не си даваме докрай сметка за онези трудности и сътресения, които ще дойдат от промяната на системата на плащанията в рамките на Съвета за икономическа взаимопомощ и в нашите двустранни отношения с всяка от страните - членки и на първо място Съветския съюз.

Това не е просто смяна на валутата и на цените, макар че смяната на цените ще се отрази неблагоприятно на нашите търговски условия. Това е цялостна системна промяна. Това е преминаване към условията на търговия на световния пазар. И ако то не стане веднага, то ще стане неизбежно в близките години. Това означава, че никой повече няма да гарантира нито нашите продажби, а те възлизаха в най-добрите години на около 10 милиарда преводни рубли, нито нашите покупки, и най-вече нашите покупки на суровини и материали, енергоносители.

Това означава също, че ние трябва да се борим при равни условия, без всякакви преференции, с една ожесточена международна конкуренция, в която водеща роля ще играят световните производители, производителите от най-развитите западни държави. Това означава цялостна промяна на манталитета, на средствата и начините за задържане и усвояване на пазари.

В крайна сметка това може да означава, ако нашите производители и нашите търговци не са си на мястото, такъв срив във външноикономическите връзки, който би довел до по-нататъшно рязко спадане и на националния доход, и на финансовите и бюджетните възможности на страната, и на собствените възможности на водещите български предприятия с всички произтичащи от това последици, включително по-голяма безработица и по-големи лишения за немалка част от нашата работническа класа.

Тъй че този проблем е един от най-тежките проблеми, с които трябва да се борим, които трябва да преодолеем. И неговото решаване зависи най-

вече от нас самите, от нашата предприемчивост, от бързината на адаптацията и от нашата готовност и воля да запазим своите позиции. Защото да изоставяме доброволно позициите, за които останалите се борят с такава стръв, би било действително безотговорно.

Предстои ни паралелно с решаването на тази задача да увеличим, и то значително, експорта срещу конвертируема валута на световните пазари за сметка на по-висока конкурентоспособност, на по-добро качество, на отделяне на допълнителни ресурси за износ. Без увеличаване на износа ние ще продължаваме да се сблъскваме с примката на валутния глад, а този валутен глад днес е главният бич за нашата икономика. Това е онзи единичен фактор, който в най-голяма степен ограничава днес възможностите за по-динамично развитие на българското стопанство и за по-добро решаване на проблемите на вътрешния пазар и социалните проблеми. Тъй че, харесва ли ни това или не, ние трябва да направим действително изключително национално усилие в тази сфера и да отидем на налагащите се жертви, ако искаме да съществуваме като цивилизовано общество и като цивилизована икономика. Никой не е решил такъв проблем, без да увеличи, и то значително, с пъти, своя износ срещу конвертируема валута. И ние няма да го решим. Другото е изолация, другото е затъване, другото е застои.

Ние сме изправени пред една тежка енергийна ситуация в по-остра степен, отколкото другите източноевропейски държави, тъй като за България е характерен най-високият процент на задоволяване на енергийните нужди за сметка на вносни ресурси. Ако Унгария, която стои непосредствено преди нас по този показател, задоволява своите нужди от всички форми и видове енергия на около 50 процента от собствени източници, за нас този процент е 80. Само 20 процента от цялата енергия, която България употребява, е произведена от местни енергоизточници.

За това днес от всички конкретни материални и производствени грижи енергийната ситуация е главната ни грижа, главната грижа на цялата нация. И ние би трябвало като Народно събрание да разгледаме отделно този въпрос във всички негови аспекти - енергоикономия и нова енергийна политика, атомна енергетика, класическа енергетика, нетрадиционни източници и т.н.

Позицията на това правителство е, че ние трябва да намерим конкретни решения по енергийните въпроси, които да поставят на първо място нуждите и потребностите на населението.

Известни са проблемите с реколтата и щетите, които понесохме в резултат на засушаването. Аз ще се спра на този въпрос отделно.

Наложително е да отидем към по-нататъшни стъпки в областта на финансовата и паричната реформа. Не става дума за смяна на парите. И тук също последиците ще бъдат сериозни.

Смятам за неизбежни по-нататъшните стъпки в сферата на цените. Разбира се, ние можем да предпочетем досегашното състояние, в което пребивавахме доста години - на т.нар. стабилни цени, откъснати и от реалната стойност на стоките, и от международните ценови равнища и пропорции. Но това е гибелен път. Това е лъжовно спокойствие, което не може да трае дълго. Цените не са цени, ако не служат за уравнивяване на търсенето и предлагането. Освен това в нашите цени са натрупани много абсурди. Те са откъснати от световните цени и не дават никаква обективна база за сравнение, за правилно разпределение на факторите на производството и производствените ресурси. Тяхната стабилност се базира върху огромно по мащаби субсидиране - било директно на цените, било на производителите - и произтичащото от това субсидиране поддържане на преразпределителните функции на бюджета, които са главната основа за съществуващите все още у нас остатъци на командно-административната система в икономиката.

Искам съвсем недвусмислено и категорично да подчертая, че нашата държава действително е изчерпала изцяло възможностите за поддържане на подобна ценова система. И не само това - тя е отишла по-далеч, отколкото е трябвало. Аз бих приел, че свой принос за това през изтеклите няколко месеца има и сегашното правителство.

Но същевременно искам да кажа, че ние не бяхме и все още не сме готови за цялостна ценова реформа. Необходимо е бързо да завършим тази подготовка, като съчетаваме, разбира се, ценовата реформа с адекватни мерки за социална защита в духа на тези, които вече бяха споменати и които обсъждахме.

В по-дългосрочен план ни предстоят дълбоки структурни и технологични промени. Ние не можем да откъсваме финансово-паричните аспекти на реформата от онези аспекти, които са свързани с индустриалната политика - структурните и технологическите цели на националната икономика. Това предполага значителна, в сравнение с досегашната, подвижност на работната сила, създаване на пазар на работната сила. Процесът ще засегне съдбата на много предприятия, които сега работят неефективно или на загуба.

Искам да напомня всичко това сега, тъй като в никакъв случай не бих искал някой от вас или нашата общественост да остане с впечатлението, че правителството не си е давало или не си дава сметка за предстоящите изпитания.

Накрая бих искал да подчертая, колкото и да ми е болно да го кажа и въпреки критичните бележки, които чуваме, че целият този преход, независимо от

усилията за динамизиране на стопанския живот, едва ли ще може да се извърши без съществено намаляване на вътрешното потребление. Повтарям това, знаейки колко непопулярна е тази теза и знаейки, че това на мен лично не ми носи особена популярност, защото това е така и защото смятам, че друг път няма.

Разбира се, още веднъж искам да изтъкна, че намаляването на потреблението трябва да се извърши при максимално спазване на принципа на социалната справедливост и социалната защита. В този смисъл споразумението, което постигнахме като правителство със синдикатите и работодателите, е една важна, много съществена крачка.

В своя отчет пред вас изрично подчертах, че не бих искал да налагам на бъдещото правителство под каквато и да било форма съвети, свързани с неговата дейност. Редица народни представители подчертаха обаче, че сегашното правителство би трябвало да изрази своето мнение относно предстоящите стъпки, които трябва да се предприемат за ускоряване на реформите и стабилизиране на стопанския живот.

Във връзка с това бих искал да изтъкна, че незабавно след парламентарните избори Министерският съвет започна усилена работа върху редица неотложни мерки, насочени към по-ефективно регулиране на икономическите процеси в духа на неговата антикризисна програма. Разработките по повечето от тези мерки са в напреднала фаза. Ние ги разглеждаме едновременно като следваща стъпка в осъществяването на стопанските реформи и като противодействие на тревожните тенденции в стопанския живот, за които си даваме ясна сметка и които бяха посочени от много оратори в дискусиата.

Тези неотложни мерки за стабилизация според нас би трябвало да се разглеждат в пакет и да включват следното:

1. Приемане в близките 2-3 седмици на нов вариант на бюджета, който да отрази настъпилите съществени изменения в икономическите условия и да бъде по-пълно съобразен с целите и етапа, на който сега се намира икономическата реформа. В Министерския съвет е подготвен предварителен проект, който сме готови да представим незабавно за обсъждане в съответните комисии на Великото Народно събрание.

2. Въвеждане на нова лихвена тарифа за предприятията и гражданите, с цел да се засили антиинфлационното действие на лихвените проценти и тяхната роля в регулирането на паричните пропорции в съответствие с променилата се икономическа обстановка. И това предложение е подготвено и ние можем да го представим за обсъждане.

3. Предприемане на следващи стъпки за разширяване сферата на пазарно формираните цени. Ние бяхме обявили в своята програма, че през второто полугодие делът на пазарно формираните цени би трябвало да достигне за стоките 40 на сто, а за услугите - 60 на сто от оборота. Налага се, и то в близко време, да се внесат промени в контролираните от държавните органи цени за някои основни ресурси, с оглед да се изравни или доближи тяхното равнище до това на международните цени и да се насърчат по този начин ускорените структурни промени в икономиката и най-вече в онези производства, които са свързани с потреблението на дефицитни ресурси.

4. Въвеждане в действие на принципа на индексацията и на другите форми за компенсация на доходите и за социална защита, като се държи сметка за постигнатото споразумение със синдикатите и Съюза на стопанските ръководители.

5. Намаляване на данъчното бреме на фирмите и предприятията, с цел да се увеличи способността им да финансират собственото си развитие и да разкриват нови работни места. Тази мярка, която впрочем бе предвидена в съгласуваните заключения на икономическите експерти на Националната кръгла маса, ще позволи да направим нова реална стъпка към ограничаване на преразпределителните функции на бюджета и да помогнем на предприятията да поемат нарастващите си социални отговорности в условията на прехода от централизирана към пазарна икономика. И това предложение е готово.

6. Ускорено обсъждане на вариантите за емитиране на държавни ценни книжа, като алтернативен път за финансиране на бюджетните разходи на държавата и за привличане на свободните средства на предприятията и населението.

7. Предприемане на срочни мерки за демонополизирани и децентрализирани на някои държавни фирми, особено тези от сферата на търговията на едро и изкупуването, както и на мерки за борба с монополната практика и за насърчаване на конкуренцията и защита на потребителите. Проблемът в сегашната обстановка има такова значение, че, според нас, би следвало засега да се реши с временен нормативен акт на Министерския съвет, съгласуван с Комисията по икономическата политика на Великото Народно събрание, който нормативен акт да действа до приемането на специален закон по тази материя.

8. Засилване на конкретните мерки за борба със спекулата, корупцията и контрабандата. Като се държи сметка за динамиката и мащабите на тези негативни тенденции в нашия обществено-икономически живот и за законното безпокойство на хората, което намери израз и в изказванията на редица народни представители, ние предлагаме да се обсъдят незабавно някои изменения в за-

кона с цел засилване на наказателните санкции, които сега са явно недостатъчни. Министерският съвет е готов да внесе конкретно предложение в съответните комисии на Великото Народно събрание.

9. Приключване през септември на преговорите с банките-кредитори, паралелно с присъединяването ни към Международния валутен фонд и Международната банка за реконструкция и развитие, което би позволило да се деблокират валутните възможности и канали и да се проведе по-активна политика за нормализиране и стабилизиране на валутния курс, разширяване операциите на вътрешния валутен пазар, либерализация на вноса и увеличаване предлагането на валута като средство за съживяване на производството, особено на стоки за вътрешния пазар и износ срещу конвертируема валута.

10. Приемане на специални и конкретни решения на правителството в две жизнено важни области на националния живот - енергетиката и прехраната на народа. Целта на тези решения, с които Великото Народно събрание трябва да бъде своевременно запознато, е осигуряването на нормални условия за живот на хората през есенните и зимните месеци на 1990-1991 г. Колкото и да е трудно, това може да бъде постигнато. Разбира се, бихме били облекчени в решаването на тази задача, ако получим по-съществена международна подкрепа - финансова и материална. Съответните стъпки са направени, в т.ч. и чрез Обръщението на Председателя на Републиката, адресирано до международната общност, до основните ни партньори. Налага се да положим още по-настойчиви усилия, за да постигнем в близките седмици на двустранна и многостранна основа конкретни резултати.

Искам да кажа, че по тези въпроси се работи много интензивно в Министерския съвет през последните седмици. По някои вече взехме решения. Става дума за закупуването на фуражно зърно, за някои мащабни обменни операции на международния пазар. По други решения ще бъдат взети в близките дни.

Уважаеми народни представители! Изложих накратко само най-съществените мерки, които според мен не търпят никакво отлагане и трябва да се разглеждат във взаимна връзка. Умишлено не се спрях на по-дългосрочните стъпки за разгръщане на икономическата реформа. Аз смятам все пак, че с тях би трябвало да се занимае новото правителство.

Всякакво значително отлагане на споменатите неотложни мерки неминуемо ще води към по-нататъшно натрупване на разрушителните тенденции в икономиката и ще ни накара да платим в недалечно бъдеще висока икономическа и социална цена.

Забавянето на бързите и конкретни действия за оздравяване и стабилизиране на икономическата обстановка в духа на провъзгласените общи принципи

ни на стопанската реформа би се отразило зле и на изгледите за срочна и съществена международна подкрепа. Сигналите, които получаваме от основните партньори, са недвусмислени. Очевидно е, че за да бъдем подкрепени, те биха искали да знаят, и то час по-скоро, какви цели и каква програма ще подкрепят. Мисля, че това е логика, която трудно може да бъде оспорена.

Във връзка с това бих искал да изразя силно съмнение по три момента от проекта за решение в неговия първи вариант:

- в началото на стр. 2 е записано, че днешните икономически проблеми "изтласкват пазарните преобразования на заден план и поставят на дневен ред стабилизацията на икономиката". Доколкото си спомням, в края на ноември 1989 г. уважаваният председател на Комисията по икономическата политика на Великото Народно събрание г-н Иван Костов оспори много аргументирано във в. "Работническо дело", в една чудесна статия с характерното заглавие "Никаква отсрочка", идеята за приемане на стабилизационна програма, като подчерта, че тази идея по същество противоречи на истинската задача, а именно - осъществяването на радикална стопанска реформа.

Тогава бях изцяло съгласен с тази теза, а и днес съм напълно съгласен с нея. Противопоставяйки стабилизацията на същинската стопанска реформа, ние може само да забавим реформата и по този начин да предизвикаме задълбочаване на проблемите, вместо да търсим тяхното радикално решаване.

- в точка 2 от проекта за решение се предлага в едномесечен срок новоизбраното правителство да внесе във Великото Народно събрание стабилизационна програма. Смятам, по изложените по-горе причини, че нещата просто не могат да чакат толкова дълго. Би трябвало да помислим, дали да говорим за програма или за пакет от неотложни мерки, тъй като в крайна сметка програмата трябва да е една - програма за пазарна реформа.

- в точка 3 и 4 се предлага да се разработят главните насоки за преход към пазарна икономика, въз основа на които правителството да представи в двумесечен срок конкретна програма. Това отлага нещата най-рано за края на ноември и дори началото на декември. По такъв начин значително ще забавим следващия и решаващ етап на стопанската реформа.

Освен това не намирам основание за подценяване на такъв важен аспект на социално-икономическите преобразования у нас, каквато е реформата на стопанското законодателство. Поне такова е впечатлението, което получавам от проекта. Представените вече и намиращи се в заключителна фаза на подготовка законопроекти, колкото и да са несвършени, дават възможност да се започне незабавно в съответните комисии на Великото Народно събрание работата върху правната основа на реформата. Не мога да не отбележа във връз-

ка с това, че съм, меко казано, озадачен от мнението на един от народните представители, който охарактеризира тези проекти на правителството като "литературно творчество", напълно излишно в условията на разделение на властите. Освен, разбира се, ако не се намеква, че правителството трябва да се откаже от предоставените му с Конституцията права и отговорности в областта на законодателната инициатива, с което категорично не бих се съгласил.

Уважаеми народни представители! В изказването на един от народните представители бях упрекнат в нежелание да поемам отговорности. Мисля, че в дадения случай бяха смесени две понятия - чувството за отговорност пред обществото и политическата амбиция. Докато чувството за отговорност предполага реална и трезва преценка на възможностите и условията за успех, хората, които страдат от прекомерни политически амбиции, са склонни да подценяват тази страна на въпроса. Не съм бягал и не бягам от отговорност тогава, когато съм убеден, че моите усилия могат да донесат някаква полза.

Според мен обаче, проблемът за отговорността трябва да се третира по-широко и да не се свежда само до отговорността на отделни личности, тъй като опасностите и трудностите, пред които сме изправени, застрашават всички, цялата нация. Обществото ни излезе от едно "равновесно" състояние, отхвърляйки категорично такъв вид тоталитарно равновесие и поемайки риска на революционните промени. Трябва да си дадем сметка обаче, че алтернативната система за управление на обществените дела все още е в процес на изграждане и не можеше да бъде изградена пълноценно преди изборите. Това важи и за политиката, и за икономиката, и за другите сфери на обществения ни живот. Ние се намираме следователно в период на повишена нестабилност - икономическа и социална, а отгук и обществено-политическа. Този обективно неизбежен период е колкото важен и обещаващ, толкова и опасен за младата ни демокрация.

Споменах вече и за международните аспекти на този проблем, за необходимостта да осигурим минимална стабилност в нашето общество като предпоставка за очакваната международна подкрепа, за притока на технологии и инвестиции, за успешно решаване на тежките проблеми, за валутно-финансовите отношения и т.н.

Едно от главните условия за ускорено развитие и създаване на нашата демокрация, за осигуряване стабилността и националната сигурност на страната, за гарантиране спокойствието и правата на гражданите, е бързото изграждане на силна и авторитетна държавна власт. Това налага, наред с укрепването на другите основни елементи в структурата на държавното управление, да се ускори максимално процесът на формирането на действено правителство.

Вие вероятно ще ни възложите да изпълняваме функциите си до избора на ново правителство. Това е нормална практика. Но трябва да ви кажа с цялата откровеност, че в конкретните условия на днешна България не е възможно, а нещо повече - опасно е, такава преходна ситуация да продължава повече от десетина дни. Лично аз, а предполагам и моите колеги, не бихме поели такава отговорност. Необходимо е час по-скоро Председателят на Републиката и политическите сили да потърсят оптималното решение на въпроса за бъдещото правителство, като паралелно се работи и по неговата програма. Само по такъв начин бихме осигурили на страната изпълнителна власт, която е в състояние активно и ефективно да се заеме с проблемите, които възбудват хората в нашата страна и определят тяхното всекидневие и техните лични и семейни перспективи. И тази отговорност не може да бъде само лична - тя е отговорност на всички, които народът е изпратил тук, за да защитават и да се грижат за неговите интереси.

И съвсем накрая бих искал да изразя мнението си по използваното тук доста често понятие "трета национална катастрофа". Аз бях през март и сега съм категорично несъгласен с този извод и използването на подобно понятие. Мисля, че то не почива нито върху ясна дефиниция за това, що е национална катастрофа, нито върху някакви обективни критерии, нито върху реалностите в нашата страна. Неговото използване с такава настойчивост може да породи само негативни политически и психологически последици във вътрешен план, както и да се отрази зле върху международния авторитет и позиции на нашата страна.

Убеден съм, че ако прекалим с тази чисто пропагандна формула, бумерангът ще се върне пак към нас и ще удари всички ни. Това, което ни е нужно сега, не е да парализираме своята и на нацията воля за действие с подобни понятия и твърдения, а да осигуряваме заедно условия за национална мобилизация и за национално съгласие, да предложим на българския народ ясна и убедителна програма за предстоящите реформи, да насърчаваме с всички възможни демократични средства гражданската дисциплина и социалния мир, да осигуряваме простор за предприемчивостта и творчеството на българина, да поощряваме и стимулираме напрегнатия труд. По този път са минали много нации, които са били в тежко икономическо състояние, по-тежко от нашето днес, а сега са пример за другите. По него ще трябва да минем и ние. Друг път няма.

Благодаря за вниманието. *(Продължителни ръкопляскания от блока на БСП.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Обявявам 30 минути почивка, за да има време и за обсъждане на по-нататъшния ход в работата на Народното събрание.

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Уважаеми колеги! Моля да заемете местата си. Преди да продължим по т.1 от дневния ред, давам думата на заместник-председателя на Народното събрание Гиньо Ганев.

ГИНЬО ГАНЕВ: Госпожи и господа народни представители! Централната изборителна комисия изпрати до Бюрото на Великото Народно събрание свое решение. В т. 6 на това решение се казва: Във връзка с оставката на Георги Атанасов Христов - народен представител от Българската социалистическа партия, 17 Русенски многомандатен изборителен район - Централната изборителна комисия обявява за народен представител във Великото Народно събрание от листата на Българската социалистическа партия за 17 Русенски многомандатен изборителен район Светослав Колев Мичев, пореден номер 5 от листата на БСП.

И второ, по повод оставката на Иван Томов Караризов - народен представител във Великото Народно събрание от Българската социалистическа партия, 1 Благоевградски изборителен район - Централната изборителна комисия обявява за народен представител във Великото Народно събрание от Българската социалистическа партия за 1 Благоевградски многомандатен изборителен район Асен Атанасов Златев, пореден номер 4 от листата на Българската социалистическа партия.

На обявените народни представители да бъде издадено удостоверение за народни представители. Това вече е направено. И да бъде уведомен председателят на Великото Народно събрание за включването им в състава на Великото Народно събрание, съгласно решението на Централната изборителна комисия, което става сега.

Във връзка с това решение на Централната изборителна комисия Бюрото се обръща към двамата новоизбрани, така да се каже, народни представители, да дойдат, ако са в залата, и да подпишат тук предвидената от Конституцията клетва, за да могат да участвуват с права и задължения в работата на Великото Народно събрание. Тук ли са господата? Заповядайте. (Ръкопляскания.)

И още едно уведомление - в изпълнение на правилата, от които се ръководи Великото Народно събрание, Бюрото съобщава, че са постъпили следните законопроекти:

Първо - за изменение на Закона за имената на българските граждани. Законопроектът е внесен от група народни представители от Движението за права и свободи. От утре народните представители, които имат интерес към този законопроект, могат да се запознаят с него в Библиотеката, а той вече е предаден на Законодателната комисия.

Второ - законопроект за изменение и допълнение на Закона за административното производство, внесен от народния представител Георги Марков.

И трето - законопроект за българските адвокати, внесен от народния представител Петър Корнажев, председател на Българския адвокатски съюз.

И тези законопроекти са предадени в съответната комисия и те се намират също за справки в Библиотеката. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Благодаря ви, колега Ганев. Уважаеми колеги! Имате раздален проекта за решение по отчета на правителството пред Великото Народно събрание за дейността му в рамките на неговия мандат. Има ли желаещи да вземат отношение по проекторешението? Колегата Венцеслав Димитров.

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Изказвам се от името на Обединения демократичен център към Съюза на демократичните сили. Бих желал да се ограничи само по проекта за решение, въпреки че може би Великото Народно събрание би трябвало да ни даде и на нас възможност да отреагираме на всичко онова, което се каза по повод на изказванията на експертите на Съюза на демократичните сили. Но засега се отказваме от това, ще намериме друг начин да отговорим, за да не заминаваме излишно Народното събрание.

Вижте, освен решението, което се предлага, господин Луканов тука, в края на своето изказване в течение на няколко минути на практика изложи едва ли не краткосрочната програма на правителството, което той смята, че ще оглавява в най-близко време.

Но аз бих желал да се спра сега на въпроса с решението (*Шум на недоволство в залата*). Аз не виждам защо протестирате. Мисля, че процедурно поне е така. Моите уважения. Нашата оценка за действията на правителството през изминалото време, през отчетния период, е ясна. Но аз ще направя тук няколко конструктивни предложения.

Предлагам в предварителната част или в преамбула да се сложи една констатация, че по време на предизборната кампания правителството постави партийните интереси над интересите на народа. (*Отново недоволство в залата, ръкопляскания от лявата част.*) Вижте, моля ви се, това е нашата позиция. (*Отново ръкопляскания.*) Имаше протакане на икономическата реформа

с цел: първо, спечелване на изборите, второ - запазване собствеността на Българската социалистическа партия и трето - уреждане на положението на част от номенклатурата.

Бих желал съвсем накратко да кажа няколко думи за партийната собственост, защото тук много се говори, а това е един въпрос на взаимно доверие. Без да се реши този въпрос няма да има взаимно доверие между двете части на залата, в която заседава Великото Народно събрание.

Онзи ден случайно по радиото научих, че сградата на община "Лозенец", откъдето аз съм народен представител, където между другото може би има най-много народни представители, които седят в тази зала, разбрах, че сградата на община "Лозенец" е предадена от ръководството на Столичния народен съвет на Висшия партийен съвет.

Колегата Ескенази може би ще оспори законността на тази сделка, но мисля, че тази част от залата няма да я оспори.

Вижте, тука виждаме типично - Столичният народен съвет и неговият тогавашен председател г-н Нинов е действувал чисто от партийни позиции. Моето лично мнение е, то се споделя и от някои мои колеги, че трябва да се извърши отмяна на всички сделки с партийно имущество от месец декември насам. И един принцип да има (*ръкопляскания от дясната страна на залата*) в дейността на нашето Велико Народно събрание, че това имущество трябва да се третира като държавно, докато Великото Народно събрание не се е произнесло по него. То не се побира в края на краищата в никакъв морал, може би трябва да се национализира.

Аз призовавам министъра на финансите г-н Белчо Белчев да направи всичко възможно за защита на националните интереси, нека се издигне над партийните интереси.

На практика тук пак виждам един тоталитарен подход - уж се извършват сделки между Висшия партийен съвет и Столичния народен съвет, но на практика тези сделки са вътрешнопартийни - между членове на Българската социалистическа партия, а не между организации с различни интереси. Колкото и да ви е интересно, това са нашите позиции. И ние, преди да решим този въпрос, няма да започнем да ви вярваме. А за да работим заедно, ние трябва да ви вярваме. Моля ви да разберете нашата позиция. (*От залата възгласи на недоволство, откъслечни ръкопляскания.*) Иначе ще си действуваме, няма да бъдем в края на краищата една конструктивна опозиция. Какво да се прави!

Сега предлагам тук някои конкретни пунктове, които да влязат в решението. Ясно е, че от Великото Народно събрание трябва да се утвърди една програма на правителството - програма за икономическа реформа и за излизане от

кризата. Дотогава обаче, докато се утвърди тази програма, правителството не би следвало да предприема нищо важно, тъй като по време на дискусиата стана ясно, че нашите възгледи за пазарната реформа се различават от възгледите на правителството и на икономическите експерти на Българската социалистическа партия по отношение на това, какво е пазарна реформа и какво не е.

На мен специално ми се иска, ако на уважавания г-н Луканов се възложи да продължи да изпълнява функциите на министър-председател и неговото правителство продължи да функционира, той специално да посме такъв ангажимент и специално да обърне внимание на това, че не бива да се повишават цените в този преходен период. Това е много важно (*ръкопляскания*), защото точно по постановката за увеличаването на цените виждаме, че се съдържат най-големите различия. Те смятат, че това е път към пазара, ние смятаме, че не е път към пазара. Нека преди да го уточним това тука на дискусиа във Великото Народно събрание за икономическата реформа, да не се предприемат такива стъпки. Мисля, че това все пак е резонно.

Защото, доколкото знам, има някаква програма сега, която се изпълнява. Даже във в. "Дума", който чета най-редовно, пишеше, че имало някаква програма за освобождаване на цените. Моля ви се, недейте с такова освобождаване да бързате, каквото беше досега.

Освен това Социалистическата партия би трябвало да се откаже от амбицията да осъществява своята платформа чрез действията на правителството като бламирана и неадекватна. Аз вече два пъти чувам г-н Лилов, онзи ден също го чух много внимателно по Българска телевизия, когато каза, че програмата му харесва и че правителството на Социалистическата партия ще изпълнява тази програма.

Вижте, ние имаме други идеи за пазарната реформа, а именно пазарната реформа не може да се направи без общонационален консенсус. Ние, трябва да знаете, че не сме за това в България да се строи демократичен социализъм (*ръкопляскания*) и ако трябва общонационален консенсус, нека да се разбере, към какво общество отиваме, моля ви се. (*Ръкопляскания*.)

Аз напълно съм съгласен с това, което каза уважаваният г-н Луканов, между другото, аз ще се стрема винаги и това нещо да го спазвам, нека да повтаряме практиката от други парламенти в цивилизования свят, и когато се обръщаме един към друг членове на парламента, винаги да добавяме думата "уважавам", защото тогава, мисля, че ще се избегнат много от конфликтите, на които вече бяхме свидетели.

Уважаваният г-н Луканов каза една много хубава дума - нека да се върнем към консенсуса на "кръглата маса". Да се върнем, разбира се. Ето, той самият

каза, че трябва да се върнем, значи някой е отстъпил, някой се е обърнал с гръб към консенсуса. Ясно е, кой е той. И аз затова призовавам: нека да използваме консенсуса за една база, върху която можем да говорим.

Още един пункт, още два, впрочем, имам. Проблемът за банките, който трябва да влезе в решението - нали обсъждаме решението. Проблемът за банките за съжаление е един доста специфичен проблем и много малко от хората, които се изказаха, го засегнаха. Мисля, че само уважаваният от мен г-н Коларов успя да го засегне. Затова, предполагам, ние все пак трябва да вземем решение.

Тука дължа да осведомя уважаваните народни представители, че във все по-голяма част от цивилизованите развити страни с пазарно стопанство икономическата политика или поне една част от икономическата политика се концентрира и се провежда от централната банкова институция. Нека и ние да го направим това нещо.

Обаче аз апелирам още от януари месец да се приеме оставката на председателя на Българската национална банка. Не че имам нещо специално против този човек. Вижте, аз тука не съм поставил никога въпроса за персоналната отговорност на този или на онзи. Нека този въпрос ние да го решаваме след като бъде създадена комисия за външния дълг, комисия за националната капацитетна роля и тогава може би отговорността ще бъде персонифицирана.

Сега поставям въпроса като институция - председателят, ако ни е подчинен, защо не иска да си подаде оставката. Колко време вече я искам тук от тази трибуна. (*Ръкопляскания.*) Затова, момент, вижте (*ръкопляскания*), затова предлагам - той ни е подчинен, нека гласуваме за неговото незабавно освобождаване. Също и за председателя на Българска външнотърговска банка. Щом не иска, ние трябва да го накараме, да знае той в края на краищата, на кой е подчинен. Така е по Конституция и ние би трябвало да я спазваме тази Конституция, преди да сме направили друга.

Виждаме, че се върши известна дейност, която на нас не е много известна. Ето, г-н Георги Спасов повдигна въпроса, защо г-н Пирински, който има функции в председателството на Висшия партиен съвет, ни осведомява за това, какво се пише за България в един доклад на Световната банка. Доколкото знам, в Министерството на финансите има един доклад на Международния валутен фонд. Дайте ни и на нас да ги видим тези работи, нали в края на краищата ще правим обща политика. Въпросът е на доверие.

Вижте, програмата на Българската национална банка за паричната сфера е неразделна важна съставна част от икономическата програма за възстановяване на България, програма за излизане от кризата. Ето, аз разбирам, че г-н

Луканов и всеки, който е на негово място, с пълно право бърза, няма никакво време. Но защо този въпрос не се решава? Би трябвало да бъде решен час по-скоро. Иначе нищо няма да стане.

И бих отправил, моля ви се, още малко само, имайте мъничко търпение, бих отправил един призив - никаква информация от Българската национална банка и Българската външнотърговска банка да не бъде допуснато да бъде изнесена оттам и да бъде унищожена. Тя ще ни трябва, когато разследваме причините за икономическата катастрофа и външния дълг.

Един последен апел - искам тези комисии да се образуват колкото се може по-скоро, защото много е важно, как ще тръгнем напред. Ние трябва по определен начин да се разделим с миналото. Така че, аз правя едно допълнение в преамбюла и предложение за четири точки именно в решението.

Вижте, до провеждането на консултации, може би ние ще гласуваме г-н Луканов да остане да изпълнява функциите на министър-председател, но само ако поеме тези ангажменти, за които аз говорих, т.е. да не повишава цените. (*Възгласи на недоволство от лявата част на залата.*) Момент, момент, има и друга възможност - друга възможност е за този временен, преходен период да се назначи служебно правителство от Великото Народно събрание.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Ако обичате Вашите предложения в писмен вид.

Давам думата на председателя на Министерския съвет Андрей Луканов да отговори.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Моля за реплика по повод на изказването и предложенията на уважаемия народен представител Венцеслав Димитров. (*Ръкопляскания.*)

Първо. Не може да съм бил чак толкова разсеян, за да кажа нещо, което не съм мислил в момента на произнасяне на заключителното слово - че съм претендент за министър-председателския пост. (*Оживление. Ръкопляскания.*) Надявам се, че г-н Димитров ще се поправи в това отношение. Тази тема не беше засегната в моето изказване.

По въпроса за банката.

Информирах Великото Народно събрание. Не зная, дали уважаемият Венцеслав Димитров беше в залата. Тогаво казах, че председателят на Българската народна банка е заявил пред мен своята готовност да подаде оставка. Не смятам, че трябва да форсираме по такъв начин въпроса и да проявяваме подобно отношение към един честен професионалист, който не го заслужава. Този въпрос може да се счита за решен. Друг е въпросът, по каква процедура ние

да осъществим избора на председател на Българската народна банка в съответствие с нейния статут на финансова институция, директно подчинена на Великото Народно събрание. Мисля, че по този въпрос е необходимо да се посъветваме, преди да го решим. Повтарям, не виждам никакъв смисъл да се драматизира, тъй като по него няма различия и противоречия.

Лично аз бих помолил това да не се прави през тази седмица, тъй като през следващата предстоят много важни контакти с Международния валутен фонд. Не смятам за целесъобразно в този момент да подлагаме под съмнение статута на председателя. Председателят на банката води лично тези разговори. Не смятам, уважаеми г-н Димитров, че е логично да свързваме въпроса с оставката на правителството, след като толкова много всички повтаряме убедено, че банката не е подчинена на правителството, че тя е автономен и независим институт. Не виждам директната, формалната връзка между оставката на правителството и неговия отчет и решенията, които бихме взели по ръководството на БНБ.

Що се отнася до Българската външнотърговска банка, бих помолил тези два въпроса да разделим. Можем да коментираме работата на всяка институция - финансова или друга - в страната, това е право на Великото Народно събрание. Българската външнотърговска банка е с различен статут от този на Българската народна банка.

Искам да повтора, че въпросът не стои персонално, нито пък има основание да се твърди, че председателят на Българската външнотърговска банка отказва или не отказва да отстъпи мястото си на друг. Смятам, че това не е въпрос за обсъждане във Великото Народно събрание или най-малко за формално решение на Великото Народно събрание.

Бих помолил да разграничим двата случая и да обсъждаме след няколко дни, както се полага, много отговорния и много важен за нас въпрос за ръководството на Българската народна банка, след като проведем предварителни консултации по начина на издигане на кандидатурите.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Благодаря.

Има ли друг желаещ да вземе отношение по проекторешението?

Има думата колегата Иван Костов.

ИВАН КОСТОВ: Уважаемо председателство, дами и господа народни представители! Упълномощен съм да обявя окончателното становище на Съюза на демократичните сили по отчета на правителството.

С изложението и отговорите си уважаемият господин министър-председател по същество не прие съгласуваните от групата компромисни оценки и формулата, заложена в решението.

Ето защо парламентарният Съюз на демократичните сили, макар да не е удовлетворен от дейността на правителството и от неговия отчет, като не желае да отваря нови дискусии, се отказва в решението по отчета да има оценъчна констативна част.

Предлагаме да се приеме само точка 1 от решението, която звучи така: "Великото Народно събрание решава да приеме оставката на правителството с министър-председател Андрей Луканов и му възлага да изпълнява функциите си до избора на ново правителство.

Обстановката налага този избор да се извърши във възможно най-кратък срок."

Като председател на Комисията по икономическата политика искам да потвърдя желанието, предполагам на всички, тъй като в групата по решението за отчета участваха много икономисти, в т.ч. и част от председателите на подкомисиите в Комисията по икономическата политика.

Искам да потвърдя нашето желание да работим за създаването на тези главни насоки за прехода към пазарна икономика. Независимо дали вие ще ни упълномощите и възложите, ние ще обобщим всички дебати, които тук се извършиха, ще проучим информацията, която допълнително беше предоставена, включително и това, което моят уважаван колега Венцеслав Димитров поиска преди малко. То е при мен и е заключено в желязната каса. На основата на това, имайки все пак малко повече време, отколкото правителството, ще се опитаме да предложим свой вариант за главни насоки за преход към пазарна икономика.

В същото време в никакъв случай в Комисията по икономическата политика няма да се откажем от законното си право да ви предложим да приемете решения по програма за стабилизация в страната. Няма да се съгласим на несвързани една с друга мерки. Няма да се съгласим със скоропалителни мероприятия, които да изложат на риск толкова много неща. Сигурно ще разглеждаме тези мерки. Ще искаме да не бъде пакет от мерки, а да бъде наистина стабилизационна програма. Ще ви предложим решение по тази програма, т.е. ще държим на формулата на решението, която е заложена в него.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Има думата народният представител Георги Пирински.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Уважаеми господин председателстващ, уважаеми дами и господа народни представители! Аз съм един от тези, които заедно с г-н Иван Костов, г-н Иван Пушкаров, г-н Васил Коларов и г-н Александър

Томов взехме участие в изготвянето на проекта за решение, който сега обсъждаме.

Действително, първоначално в оценъчната част тръгнахме от диаметрално противоположни, може да се каже, оценки и за извършеното от правителството, и за самата икономическа обстановка, която се сложи в нашата страна през това полугодие - и като наследство от миналото, и като резултат от самото развитие на процесите през тези няколко месеца. Ние бяхме с впечатлението, че сме стигнали до компромисни формулировки, които поначало са удовлетворителни за всички части на парламента. Затова си позволихме да включим тези текстове в проекта за решение. Не просто като компромис за самия компромис, а поради дълбокото убеждение, което споделихме, че за да има успех всякаква серия от мерки за стабилизация, всякакъв опит за пазарна реформа, действително е необходим консенсус в мненията, в оценките, в изходните позиции на всички части на парламента и на всички основни политически сили за това, каква е базата, от която тръгваме.

Тук се изтъкна, че наистина е нужен консенсус и от преждеговорившите, и от първия народен представител, който се изказа. Не би трябвало само на думи да се съгласяваме с тази централна констатация, след което да разгръщаме полемика, която по същество върви против този консенсус.

Във връзка с това бих помолил, когато засягаме тези въпроси и когато разговаряме по тях, все пак да стъпим на онази картина, която прозвуча и днес в изложението на министър-председателя, за цялата сложност и за цялата острота на икономическата ситуация, пред която сме изправени. Ако се стремим към ефектни изказвания в политически план, да избираме други теми, въз основа на които да развиваме този род изказвания, адресирани към по-широка аудитория.

Господин Иван Костов предложи да отпадне оценъчната, констативната част. Разбира се, това би могло да стане. Не бих възразил, ако това е категоричното становище на преобладаващото мнозинство от народните представители. Дори не бих спорил, ако това е категоричното становище и на Съюза на демократичните сили. Бих приканил и моите колеги от фракцията на БСП да не се противопоставят. Опасявам се, да не би зад това предложение да стои едно разбиране, че е по-добре да се придържаме към еднопартийни оценки за това, което е извършено, и за това, което е сегашното състояние, а не да търсим консенсуса. Затова за мен не е най-важното, дали ще го запишем или не. Поважното е да съхраним и утвърдим онова, което ми се струва, че се зароди, макар и за този кратък период от време в работата на Комисията по икономичес-

ката политика. А това е искреният стремеж на професионална основа да се търси общото в оценките и общото в предложенията за решение.

Що се отнася до диспозитивната част, наистина като че ли доста недоразумения възникнаха с това разделение на стабилизационна програма и главни насоки на икономическата реформа. Помежду си дискутирахме, доколко е правомерно да разделяме тези две групи проблеми в отделни точки, доколко е оправдано това, след като в крайна сметка действително говорим за един процес на преход на икономиката ни.

Препенихме, че има основания да разделим двете групи въпроси по съображенията, които и тук прозвучаха. Една по-сериозна крачка по пътя на икономическата реформа не може да има желания резултат, ако става в една силно разстроена икономическа среда, която няма минималната степен на стабилност. Затова като предпоставка поставихме необходимостта от стабилизиране, което по същество, според мен, прозвуча и в заключителната част на доклада на министър-председателя. Този пакет от стабилизационни мерки всъщност отговаря на разбирането, че всяка реформа, за да започне смислено, трябва да има някаква твърда почва под краката си.

Съгласен съм и навярно това е разбирането на правителството, че това не може да бъде серия от разпокъсани палиативи, а взаимно свързана поредица от мерки, които да представляват по същество програма. Трудно е в общи понятия да говорим, какво е програма, какво е пакет, какво са свързани, какво разпокъсани палиативи. Явно е, че затова Великото Народно събрание е създадо Комисия по икономическата политика, която да седне и да анализира точно как се съотнасят отделните части на един или друг пакет от мероприятия.

Бих предложил, г-н председателстващ, да ни поръчат въз основа на прозвучалите мнения и като привлечем допълнително експерти от различните парламентарни групи, да се постарам да направим проект за решение, който да отразява следното разбиране: че говорим за две серии от стъпки в икономиката - едни краткосрочни за непосредствено стабилизиране и една друга група, насочена към разгръщане на реформата. Да намерим най-удачната редакция и да видим в достатъчно стегнати срокове (може би тук сме били по-либерални), как да синхронизираме дейността на органите на Великото Народно събрание с онова, което очакваме едно правителство да започне да осъществява. Предлагам да ни гласувате такова доверие.

Бих засегнал съвсем накратко още два въпроса. Единият е свързан с последния абзац на страница 2, където е отразена една мисъл, една теза, която ни се стори особено важна на онези, които редактирахме този проект. Тя отразява нашето разбиране, че ако искаме сериозно да говорим за преход към пазар-

ната икономика, трябва да имаме някакъв временен хоризонт, някакъв хоризонт на времето пред нас. Ние бяхме убедени, че един такъв период от време, за какъвто тук става дума - минимум година, година и половина - на спокойна и последователна работа в тази насока, е единствено сериозният период от време, за който бихме могли да очакваме началото на процеси на оздравяване на икономиката и на въвеждане на пазарната реформа достатъчно стабилно в нашата работа.

По отношение на въпроса, който два пъти прозвуча от тази трибуна - за източника на изследването на Световната банка. Както навярно много от вас са прочели и чули, през юли имаше съобщение и в печата, и по Българската телевизия имаше интервю с ръководителя на групата от Световната банка. На нашата общественост широко беше известно, че у нас има такава група. Поинтересувах се за техните заключения от Министерството на външноикономическите връзки. Съответният заместник-министър ми предостави доклада. Сигурен съм, че на всеки от народните представители, които биха изразили такъв интерес да получат този документ, няма да има никакви проблеми да го получат. Убеден съм, че всички са еднакво уважавани от Министерството на външноикономическите връзки.

Благодаря за вниманието. *(Частични ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Има думата за реплика министърът на финансите Белчо Белчев.

БЕЛЧО БЕЛЧЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Искам да направя само едно съобщение.

На 31 юли т.г. докладът на Световната банка за развитие и реконструкция е предоставен на председателството на Народното събрание с писмо и с молба всеки народен представител, който желае, да се запознае с него.

Заедно с този доклад е предоставен и докладът на Комитета на дванайсетте банки, разглеждащи репрограмирането на българския дял. Докладът на Световната банка не можахме да го преведем и е представен на английски език. В момента се превежда, ще бъде на разположение и преводът на народните представители.

Междувпрочем, бих желал да подкрепя в определена степен не, а изказването на г-н Иван Костов, че решението може да бъде с кратка формулировка, каквато той предложи.

Благодаря ви. *(Единични ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Благодаря.

Има думата народният представител Елена Кирчева.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Многоуважаеми госпожи и господа народни представители! Аз смятам, че г-н Венеслав Димитров ще ми позволи да продължа да слагам "много" пред "уважаеми", както започнах от първия ден.

И така, обръщам се към многоуважавания министър-председател с молба, ако смете за удачно, да изрази своето становище по следния въпрос. В десетте поставени от него предначертани пред нас стъпки на първо място той постави, както кратко записах, нов вариант на бюджета. Въпросът ми е, какво е Вашето становище по необходимостта в България да се възстанови, аз не казвам да се създаде, институцията Сметна палата?

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Благодаря.

Има думата народният представител Драгомир Драганов.

ДРАГОМИР ДРАГАНОВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги народни представители! Аз също смятам, че предложението на колегата Иван Костов е доста разумно - да се ограничим само с първата точка. Ако не ме лъже паметта, това беше и първоначалната идея на голяма част от парламентарната група на БСП. Предложението за оценъчен характер дойде от другата страна, но не е толкова страшно, ако се ограничим само с това.

Ще ми позволите само една реплика към наистина уважавания от мен Венеслав Димитров.

Г-н Димитров, доста опасно е да се влиза в територии, които човек не познава достатъчно добре. (*Оживление.*) Както виждате, аз много хрисимо си мълчах по време на цялата дискусия по икономическите въпроси точно по тази причина.

Искам да ви кажа само едно нещо. Демократичен социализъм не се строи. Тоест, дори и да искате да строите демократичен социализъм, това е много трудно. Демократичният социализъм е система от ценности. А система от ценности не може да се построи, тя се възпява. (*Оживление, ръкопляскания от дясно.*) Това първо.

И още нещо да добавя, без, надявам се, да изпадам в положението си на даскал, каквато е моята професия. Само още нещо да добавя. Ако се съчетае тази система от ценности с пазарната икономика - и това вече се стремят да правят привържениците на демократичния социализъм в Западна Европа. Осаналото, ако вие директно кажете: не искаме демократичен социализъм, осаналото се нарича див капитализъм. Надявам се, че не желаете и това.

Благодаря ви. (*Ръкопляскания от дясно.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Думата има народният представител Александър Томов.

АЛЕКСАНДЪР ТОМОВ: Уважаемо председателство, многууважаеми народни представители! Аз съм също един от тези, които работиха с голямо усърдие върху този проект за решение, който очевидно не се прие от много от народните представители.

Искам да ви кажа, че аз искрено съжалявам за това, че ние вървим към премахването на първата част, защото тя действително беше плод на едно много трудно съгласуване. На това безценно в нашата работа, което наистина показва, че и при най-трудни въпроси, когато тръгваме от съвършено противоположни позиции, ние можем да намираме все пак някои общи формулировки.

Аз приемам и считам, че при създалата се ситуация е разумно да подкрепим предложението на г-н Костов да приемем тази първа точка, която ни решава прагматичния въпрос, от който всички имаме нужда.

Заедно с това ви моля да обърнете много сериозно внимание върху този последен абзац, за който говори г-н Пирински на стр. 2. И аз ви призовавам той да бъде гласуван и приет заедно с точка първа.

Става дума наистина за едни 400 дни, които са безкрайно необходими за всичко това, което ние трябва съвместно да направим. Това е съгласуван текст от представители на политическите сили и аз считам, че ние действително имаме голяма нужда от него.

Благодаря ви за вниманието. *(Единични ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Благодаря.

Има думата председателят на Министерския съвет Андрей Луканов.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Аз бих искал също да подкрепя предложението за кратък вариант, за мене той е напълно приемлив, да информирам уважаемите колеги, че в периода на този кратък остатък от продължения си мандат правителството, разбира се, не би предприемало на своя глава никакви съществени, значими мерки или решения, най-малкото не без консултации с комисии-те на Великото Народно събрание и не без тяхно съгласие, ако това се наложи.

Тъй че аз не смятам, че това трябва да се разглежда като условие. Ние сме достатъчно интелигентни да разбираме рамките на своите възможности в тази обстановка.

Но искам отново да повтора това, което казах. Аз не мисля, че този период на удължен мандат би трябвало да бъде по-дълъг от десетина дни, тъй като продължаването му би представлявало сериозна опасност за обществено-икономическата и обществено-политическата стабилност в страната.

Ние трябва да побързаеме със създаването на действено правителство, каквато и да бъде неговата конфигурация, ако мога така да се изразя. Трябва да имаме силно авторитетно правителство. По това всички сме съгласни, аз смя-

там. Това беше и една от ключовите идеи и в декларацията на кандидата за президент г-н Желю Желев. Тя беше подкрепена от всички политически сили, представени в тази зала, и трябва към нея твърдо да се придържаме.

Пак повтарям, ако се налага да се приемат някакви мерки междуременно, ние, разбира се, ще търсим не само консултацията, но и подкрепата на икономическата и другите компетентни комисии.

ГЛАС: А увеличаването на цените?

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: В това число и по такъв един важен, чувствителен въпрос като увеличаването на цените.

Аз смятам, че господата ме подценяват, че мога да отида заедно с колеги-те си на такава стъпка, повтарям, на своя глава.

Благодаря. *(Единични ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Има думата народният представител Елка Константинова.

ЕЛКА КОНСТАНТИНОВА: Аз имам съвсем кратка реплика към уважавания министър-председател г-н Андрей Луканов. Той е много прав, че правителство трябва много бързо да се състави. Аз мисля дори, че и 10 дни са много, след като е ясно, че никой от нас, от опозицията няма да участва в коалиция. То е естествено, че вече са премислени и са решени тези въпроси. И нека наистина час по-скоро да има ново правителство!

Благодаря. *(Ръкопляскания откъсно.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Други народни представители, които желаят да вземат думата? Да, колега, заповядайте!

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Уважаеми г-н председателстващ, уважаеми народни представители! Няма да обсъждам мотивите и констатациите, които предхождат проекта за решение, но искам да обърна вашето внимание върху самите точки, залегнали в проекта за решение.

Тук стана дума, че е възможно Народното събрание да се ограничи само в т.1. Струва ми се, че е необходимо ние да прибавим и т.2, но с променено съдържание. Какво имам пред вид?

Явно е, че ние не можем, колкото и да се стремим да се състави бързо правителство, да не се стремим към не по-малко съществената задача да бъде предложена програма за изход от кризата или въобще програма за прехода към пазарна икономика.

Затова предлагам да се включи втора точка със следното съдържание: "В едномесечен срок от момента на своето избиране новото правителство да разработи и внесе във Великото Народно събрание проект за програма за прехода към пазарна икономика".

Излишно е, струва ми се, и донякъде съм изненадан, как сериозни икономисти в момента предлагат ние да се занимаваме със стабилизационна програма и да стабилизираме едно състояние, от което всички искаме по-бързо да се освободим. Заради това, според мен, именно трябва да се пристъпи към създаване на такъв проект за преход към пазарна икономика, който по-нататък вече ще бъде обсъден в Комисията по икономическата политика - евентуално да се приемат такива основни насоки. Но другите точки се подразбират, те не са необходими.

За това моето предложение е към т.1 да се прибави т.2 с това съдържание, а в т.1 да отпадне изречението "Обстановката налага този избор да се извърши във възможно най-кратък срок", тъй като това е едно решение и то не трябва да съдържа пожелания.

Безспорно е, и аз отправям апел към Председателя (Президента) на Републиката. Той отсъства, но виждам, че тук е неговият заместник. Мисля, че това предложение е възможно да бъде отправено: "Да се възложи в най-кратък срок съставянето на правителство". По този начин ние можем да пристъпим към генералния въпрос за съставянето на неговата програма.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Дайте текста.

Има ли друг народен представител, който да вземе отношение към допълнението, направено от народния представител Янаки Стоилов? Да, заповядайте.

СТЕФАН СТОИЛОВ: Г-н председател, понеже поставихте въпроса да се вземе отношение към това предложение, аз си позволявам тези няколко думи дотолкова, доколкото при нашата работа в Комисията по икономическата политика аз два пъти изразих своето задоволство от една постановка, която беше дадена от г-н Иван Костов още в първите часове, първите дни на нашата работа - а именно, че комисията при съществуващата обстановка трябва да направи максимума от възможното за участие от една страна на екипа на експерти на правителството, а от друга - на комисията към парламента за разработването на такава програма, съдържаща главните, основните насоки на осъществяваната реформа, която да съдържа в себе си като органическа част взаимнообвързания пакет от мерки за стабилизация на икономиката. Аз и моите колеги в комисията бяхме удовлетворени дотолкова, доколкото такава една постановка отговаря на общото виждане на мнозинството икономисти, независимо от политическите партии, към които принадлежат: че стабилизационната програма, стабилизационните мерки могат да бъдат ефикасно осъществени само

на базата и в рамките на една програма, включваща основните насоки на разгръщане на реформата.

Затова приканвам - парламентът да подкрепи такова едно виждане и в т.2 на решението да има текст, който отразява виждането, разбирането на преобладаващата част от моите колеги в Комисията по икономическата политика, а предполагам и на по-голямата част от народните представители.

Благодаря.

ГИНЬО ГАНЕВ: Как да звучи този текст? Дайте го писмено, ако обичате.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Има ли някой друг народен представител, който желае да се изкаже, да, заповядайте.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Уважаеми г-н председателстващ, драги колеги! Аз, разбира се, уважавам мнението на тези мои колеги, които се изказаха точно преди мен - Стефан Стоилов и Янаки Стоилов, но все пак мисля, че след като техните предложения биха означавали едно допълнително разгръщане на дискусиата и очевидно по-трудно бихме постигнали едно общо съгласие, предлагам действително да се обединим около предложението, което направи депутатът Костов.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Да, благодаря.

При това положение след проведената дискусиа се очертава едно преобладаващо становище - че проекторешението трябва да бъде прието само по отношение на т.1. *(Реплики в залата.)*

Разбира се, има предложения и от парламентарната група на БСП, и от парламентарната група на СДС в лицето на Венцеслав Димитров, да се направят някои корекции и изменения и да се приеме едно цялостно проекторешение. При това положение считам, че би трябвало да гласуваме тези две възможности.

Искам да обърна внимание, че икономическата проблематика, проблемите на българската икономика са толкова важни (всички ние си даваме сметка за това), че по този проблем е желателно да се получи консенсус, а ако не консенсус, то поне решението да бъде прието с подобаващо мнозинство. При това положение искам да поставя на гласуване двете възможности.

Първо: Който е съгласен решението да се ограничи с т.1 за приемане оставката на правителството и възлагане на правителството да продължи да изпълнява своите функции до избирането на нов кабинет, моля да гласува. Ако обичате, да се брой.

Благодаря, Против? - Трима. Въздържали се? - Няма. Предложението се приема.

Разбира се, тук се постави въпросът за този вариант на т.1 с допълнението. Може би тази формулировка ще бъде направена, когато се прочете проекторешението по т.1, която фактически се покрива с т.2 и т.3 на нашия дневен ред днес. По тази точка ще дам думата на заместник-председателя на Великото Народно събрание - Гиньо Ганев, който ще прочете проекторешение в два варианта по този въпрос.

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Става дума за едно решение, което трябва да има две точки, защото става дума за две конституционни действия. Предложението е следното:

На основание чл.78, т.16 от Конституцията на Народна Република България, Великото Народно събрание

РЕШИ:

1. Приема оставката на правителството с министър-председател Андрей Луканов.

2. Възлага на досегашния Министерски съвет да продължи да изпълнява функциите си до избора на ново правителство.

Без това наистина обяснително изречение, което стоеше досега в края на т.1, това конституционно е най-точно и мисля, че обединява и общата дискусия тук, и решението, което ще се гласува. *(Единични ръкопляскания от опозицията.)*

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Ние гласувахме точката така, както беше прочетена, с третото изречение. Аз не виждам, защо то трябва да се заличава.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: С допълнението ли?

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Не с допълнението, а с точката така, както тя беше прочетена от г-н Иван Костов и както е била съгласувана в работната група.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Фактически предложението беше в проекторешението да остане само т.1. Такова беше предложението, направено от Иван Костов и то беше подкрепено.

АНДРЕЙ ЛУКАНОВ: Да, но г-н Гиньо Ганев не прочете още едно изречение, което съдържаеше проектът.

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Повтарям. Това е т.1, разделена на две:

1. Приема оставката на правителството с министър-председател г-н Андрей Луканов.

2. Възлага на досегашния Министерски съвет да продължи да изпълнява функциите си до избора на ново правителство.

И сега, понеже това беше част от съдържанието на т.1: "Обстановката налага този избор да се извърши във възможно най-кратък срок."

Това е проектът, който се предлага за решение.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Който е съгласен с така прочетения текст за решение...

ГЛАСОВЕ: Ние го гласувахме.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Ние не сме гласували това проекторешение. Моля ви, вие се заблуждавате. Ние гласувахме, дали да се спрем на съкратения вариант, като приемем само т.1. Но виждате, че сега има нов текстуален вариант на тази т.1.

Който е съгласен с този вариант на т.1, моля да гласува.

Против? - 3. Въздържали се? - 2.

Предложението се приема. *(Ръкопляскания.)*

Уважаеми народни представители, по този начин ние приключихме с разглеждането на т.2 и т.3 от дневния ред и пристъпваме към разглеждането на т.4.:

ДЕКЛАРАЦИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С БЪЛГАРСКИТЕ ПОЛИТИЧЕСКИ И ИКОНОМИЧЕСКИ ЕМИГРАНТИ.

По тази точка давам думата на Александър Стрезов, за да прочете текста, тъй като са направени няколко малки корекции при обсъждането на декларацията в Комисията по външната политика.

АЛЕКСАНДЪР СТРЕЗОВ: Уважаеми г-н председател, уважаеми дами и господа народни представители! Текстът на декларацията беше обсъден не в Комисията по външната политика, а в ръководството на Комисията по външната политика, тъй като цялата комисия ще се събере утре за първи път.

Първо, искам да ви информирам, че декларацията се внася от парламентарната група на Българския земеделски народен съюз. Направени са две малки поправки и тъй като се боя, че никой не носи текста в себе си, ще прочета декларацията така, както се предлага да бъде гласувана.

"Великото Народно събрание декларира своята добра воля към всички български политически и икономически емигранти и заявява, че те са добре дошли в родината си. Великото Народно събрание вярва в родолюбивото чувство на българите по света и в тяхното желание да допринесат с ум, знания и усилия за демократизирането на обществото ни, за превръщането на България в модерна демократична правова държава."

Бих искал да ви информирам също, че във връзка с тази декларация г-жа Леа Коен внесе предложението от името на парламентарната група на "Екогласност" за конкретни облекчения. Тъй като тази декларация има юридически последиствия, тя вече е предадена на г-н Александър Джеров - председател на Законодателната комисия. Аз благодаря на г-жа Коен, че не внесе на пленарно заседание декларацията, за да не се открива дискусия. Надявам се, че ще гласувате така, както е предложена.

Господин председател, ако ми разрешите, бих искал да кажа няколко думи и по следващата точка.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Да, ако обичате.

АЛЕКСАНДЪР СТРЕЗОВ: Ръководството на Комисията по външната политика не е в състояние да предложи текст за декларация по Чехословакия. Комисията ще се събере утре и ще предложи текст (надявам се със съгласието и на г-н Александър Йорданов) на утрешното заседание. Затова моля тази точка да се отложи за утре. Благодаря ви.

АЛЕКСАНДЪР ЙОРДАНОВ: Аз предлагам това да стане сега. *(Оживление в залата.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Предлагам, ако има възможност, комисията да се събере сега или в един ограничен кръг да разгледа декларацията. Тази декларация е кратка и бихме могли да стигнем до един общ текст, който да бъде приет от Великото Народно събрание.

АЛЕКСАНДЪР СТРЕЗОВ: Точно общ текст трябва да се постигне, но аз смятам, че ни липсват необходимите елементи, за да го направим. Това е все пак един документ с международно значение и е необходима известна прецизност в него.

Затова предлагам - и не само аз, а цялото ръководство на Комисията по външната политика - това да стане утре. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Колегата Иван Неврокопски има думата.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Уважаемо председателство, уважаеми дами и господа народни представители! Вие знаете, че снощи аз взех думата, за да изразя становището, защо не гласувах по предложението да бъдат отложени разискванията. Имах пред вид това, което сега ще ви кажа във връзка с една декларация, едно предложение, което ми беше възложено от Националния координационен съвет на Клуба на репресираните...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Колега Неврокопски, аз Ви моля да вземете отношение по въпросната декларация. Що се отнася до текст

на друга декларация, би трябвало тя да се депозира или в съответната комисия.

Аз Ви моля сега да вземете отношение по декларацията, която обсъждаме.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Ще предложим друга декларация, която има много по-важно значение.

Трябва да ми дадете думата да се изкажа.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Колега Неврокопски, искате да кажете, че ще предложите друг текст.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Да. Друг текст, който е по-широк и с по-голямо значение.

Вие знаете, че на 1 януари т.г. Народното събрание взе решение за политическа и гражданска реабилитация на всички репресирани. Обаче тази декларация не беше дълна и не беше точна. Обхващаше само една част от репресираните. А тези, които бяха репресирани преди 1 януари 1946 г., след това не бяха въобще реабилитирани.

Освен това, беше възложено на Върховния съд и на Главна прокуратура да направи преглед по реда на надзора. Нищо досега не е направено.

Възложи на Министерския съвет и на Министерството на финансите за обезщетение. И това остана "под похлупак".

Като има пред вид това, на 23 август Националният координационен съвет на Клуба на репресираните взе решение, което довеждам до вашето знание, до вашето внимание.

Уважаеми народни представители! С решение на Народното събрание от 15.01.1990 г. бяха реабилитирани голям брой репресирани по политически причини политически организации и дейци, а също така бяха обявени за недействителни и незаконни всички административни актове, издалени след 1.01.1946 г., въз основа на които български граждани са били арестувани или държани в концентрационни лагери. Независимо от направената крачка напред в правилното направление, в тези актове има непълноти.

От друга страна, голям брой български граждани, репресирани преди и след 1 януари 1941 г., не са включени в същите.

Не са реабилитирани също и политическите емигранти. Известно е, че непосредствено след 9 септември 1944 година в продължение на няколко месеца бяха ликвидирани много граждани без съд и присъда, голям брой от които интелектуалци. Тези граждани също трябва да бъдат реабилитирани. Тяхната виновност не е доказана по съответния законен ред. Техните наследници и близки също трябва да получат политическа реабилитация. Реабилитацията трябва

ва да обхване всички онези, които бяха незаконно осъдени и репресирани по т. нар. възродителен процес.

За да бъде действена и цялостна реабилитацията на всички репресирани, Великото Народно събрание трябва да възложи на Върховния съд и Главната прокуратура да изготвят поименни списъци на лицата, подлежащи на реабилитация.

Също Министерството на вътрешните работи да изготви поименен списък на всички концлагеристи след 9 септември 1944 г. и незаконно арестувани, както и всички интернирани и изселени лица.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Г-н Неврокопски, много Ви моля...

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Всички политически емигранти се реабилитират и могат да се завърнат в родината си, когато пожелаят, без страх от преследване.

(Оживление в залата в знак на неодобрение.)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Г-н Неврокопски, аз смятам, че Вие ще дадете един нов текст на обсъжданата декларация. Моля, изслушайте ме, ако обичате. Аз считам, че документът, който четете, е важен, но той при всички случаи трябва да бъде депозиран в Законодателната комисия, където да бъде обсъден и след това да се направи и съответното предложение.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Съобразно с изложеното дотук, ние призоваваме Великото Народно събрание да вземе следното решение:

1. Обявява политическа и гражданска реабилитация за всички български граждани, намиращи се в страната и извън нея, осъдени след 9 септември 1944 г. (с изключение на тези, осъдени от народните съдилища), незаконно арестуваните, изпращаните в концлагери, както и интернираните и изселвани лица по политически причини до 10 ноември 1989 г.

2. Всички политически емигранти се реабилитират и могат да се завърнат в родината си, когато пожелаят, без страх от преследване.

3. Изтърпяното време в затворите, лагерите и арестуването да бъде признато за трудов стаж на всички репресирани лица.

4. По отношение обезщетението на репресираните, предлагаме специална комисия да се занимае с този въпрос и направи предложение пред Великото Народно събрание.

И още само една минута.

Уважаеми народни представители! Повечето от вас, предполагам, че знаят за остров Персин и другите острови, в близост до гр. Белене. Един от тях се нарича остров "Магарета". На този остров лежат костите на всички затвор-

ници и концлагеристи, които не можаха да се завърнат по домовете си през трагичните години на 1949-1959.

Освен това, по неопровержими данни, на същия остров са заровени телата на всички онези, които намериха смъртта си на кариерата край гр. Ловеч. На същото място, където са костите на тези мъченици, е построена една голяма сграда. А до нея и една вила на Министерството на вътрешните работи.

В настоящия момент сградата е дадена под аренда на Организацията за съдействие на отбраната в гр. Белене и се използва като увеселително заведение.

Представете си, господа, какво кошунство - върху костите на тези мъченици се вършат най-безсрамни оргии.

През м. май т.г. имах възможност да се срещна с председателя на съвета на гр. Белене. Същият ми обеща да забрани всякакви посещения на лица, а също и да не бъде използвана сградата на острова за каквито и да било стопански или търговски цели. Изглежда, резултатите от изборите са повлияли, за да промени обещаното.

Като имате пред вид това, което ви изложих, призовавам Великото Народно събрание да вземе незабавно решение, остров "Магарета", а също така и районът - втори обект на остров Персин, през който остров преминаха десетки хиляди затворници и концлагеристи, а също каменната кариера край гр. Ловеч и кариерата до с. Скравена - да бъдат обявени за мемориални обекти и се забрани използването им за каквито и да било стопански и търговски дейности.

Общинските съвети да поемат опазването на обектите.

Благодаря ви.

(Частични ръкопляскания, преди всичко от депутати на БЗНС "Никола Петков".)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Очевидно това е важен документ и той трябва да бъде предаден в Законодателната комисия, тъй като в него има твърде много юридически формулировки, за да може Законодателната комисия да го докладва и да бъде взето решение от Великото Народно събрание.

Аз искам да попитам, дали има народен представител, който да вземе отнoшение по първата декларация.

Има думата Леа Коен.

ЛЕА КОЕН: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Аз имам процедурното предложение да гласуваме първия текст, който беше предложен от Комисията по външната политика. Моето огромно уважение към г-н Иван Неврокопски, но аз не схващам този текст като алтернатива, а ка-

то едно съвършено ново предложение. Затова предлагам то да бъде разгледано в съвсем друг дневен ред и по друг ред.

Освен това, искам да подкрепя предложението на г-н Стрезов, въпросът за декларацията за Чехословакия да остане за утре за дневния ред. Ние дължим това извинение на Чехословашката република 22 години. Един ден, мисля, че можем да почакаме, за да го направим действително по най-подходящ начин.

(Ръкопляскания от цялата зала.)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Аз считам, че предложението за декларацията за Чехословакия е разумно и не зная, дали трябва да го гласуваме. Предлагам да го оставим за утре. Текстът да бъде докладван и да бъде приет от Великото Народно събрание.

Моля да гласуваме, който е съгласен декларацията за Чехословакия да остане за утре.

Моля да се брои. Против? - 20. Въздържали се? - 3. Предложението се приема.

Декларацията за Чехословакия ще ни бъде представена на утрешното заседание на Великото Народно събрание.

Моля, народният представител Йордан Кукуров.

ЙОРДАН КУКУРОВ: Господа народни представители! За да няма усложнение, да се изясни проблемът, постигнахме съгласуваност между вносителите на първата декларация и втората декларация. Затова предлагам двете декларации заедно, всъщност първата декларация се включва във втората декларация на Клуба на репресираните, затова предлагам заедно двете декларации да се внесат в Законодателната комисия и съответно да се гласуват.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Да, благодаря. Има думата Елена Кирчева.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Многоуважаеми госпожи и господа народни представители! Аз не зная, защо един такъв малък текст възбужда такива страсти у нас? Моля ви да гласувате за декларацията, предложена ви от парламентарната група на Българския земеделски народен съюз. Не възразявам, ако нашите братя от БЗНС "Н. Петков" също искат и се обявяват за съвносител, нека да гласуваме сега. Ние твърдим, че ще потвърдим, нека се обсъди и втората декларация, тя е с голям текст, важен текст. Да я обсъдим. След това да внесем и втората декларация.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Да, имате думата за решението.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Искам да отговоря на г-жа Коен. В т.2 на моята декларация, или декларацията на Клуба на репресираните, има специално за политическа реабилитация на емиграцията. Така че, в моето предложение, в нашето разбиране е обхванато напълно това, което е дадено от г-жа Кирчева или от БЗНС. И аз призовавам всички да гласуват решението в декларация ли ще бъде или като решение, за да обхване всичко това, което предлага Клубът на репресираните.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Благодаря. Има думата народният представител Стефан Савов.

СТЕФАН САВОВ: Има нещо, което на мен поне не ми е ясно, от процедурна гледна точка. Внася се една декларация, вносителят отговаря за нея. Тук сега започнахме да приемаме една нова процедура. Аз лично не мога точно да разбера, да мине декларацията през съответната комисия. А тази комисия може изцяло да измени смисъла на декларацията. Сега извинявайте, но тук въпросът е процедурен. Имаме ли право ние да изменим една декларация до неузнаваемост, така би могло да стане, а да не се гласува декларацията така, както е предложена от вносителя. Моля ви се, това е сериозен въпрос. Декларацията трябва да бъде от Великото Народно събрание. Но Великото Народно събрание ще реши, дали тази декларация да бъде гласувана или не. Говоря всъщност по въпроса за декларацията, която е внесена от г-н Александър Йорданов. Разберете. По всички тези декларации ще се яви такова положение. Една декларация се представя от вносител, влиза в комисията. В тази комисия тя може да бъде изменена до неузнаваемост. Разбира се. И тогава вносителят какво ще направи? Ние може да гласуваме декларацията, но тя ще бъде декларация на комисията, а не на вносителя. Помислете по този въпрос.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Реплика на Елена Кирчева.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА: Декларирам пред вас, че нашата декларация, вносител съм, не е променена изобщо. Реплика по повод Вашите думи. Не оспорвам правотата Ви, г-н Савов. Но декларирам пред Вас, че тя не е променена, така, както ние сме я внесли или беше размножена с малка стилова поправка, едно повторение е махнато. И ви моля отново да преминем към гласуване на внесената от нас декларация. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Думата има народният представител Нора Ананиева.

НОРА АНАНИЕВА: Уважаеми господин председател...

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Моля ви, колеги.

НОРА АНАНИЕВА: Уважаеми г-н Савов, нещата не са аналогични с двете декларации. Г-н Кукуров, ще Ви моля също да ме изслушате. Аз подкрепям предложението на г-жа Кирчева за първата декларация, тъй като тя е от друг характер, тя има характер на едно политическо отношение. Докато втората декларация, аз съм дълбоко заинтересована от нейното приемане, не само защото върху цялата ми избирателна кампания тегнеше този символ - Ловеч. И това е моят роден град, и аз съм дълбоко заинтересована да се изчисти докрай. Но Вие, г-н Неврокопски, сам споменахте, че през януари е имало друго решение по същия въпрос. Вие не сте удовлетворен от него.

Аз мисля, че е правилно да отиде в комисията, за да се сверят решенията. Тя има нормативен характер. Тя ще реши някои въпроси, които имат, бих се изразила, законодателен характер. Така че е с много по-сложни правни последици, и то с реални правни последици, това, което вие предлагате. И затова е по-редно да отиде тя в Законодателната комисия, да се огледа и да се поднесе именно от юридическо гледище. Затова аз разделям двете декларации. И предлагам да гласуваме сега едната, а другата да отложим за становище на Законодателната комисия.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Да, благодаря. Думата има Петко Огойски.

ПЕТКО ОГОЙСКИ: Почитаемо председателство, дами и господа! За нас този въпрос е особено чувствителен. И мисля, че всички разбирате, че втората декларация, която всещност не е достатъчно оформена, но има своята тежест и съдържа всичко, което беше казано в първата, докато първата, колкото и хубава да е, е едно леко пожелание. За хилядите страдалци по света, българи, прогонени от тиранията, не може така с няколко реда - едно пожелание. Докато във втората се съдържа изчерпателно въпросът. И аз предлагам първата и втората декларация да бъдат предадени в комисията за обработване. И утре да бъде предложена в една цялост, засягащи из основи едни доста чувствителни за всички нас въпроси, да бъде гласувана. Иначе нямам нищо против първата декларация, но тя се съдържа във втората, тогава придобива своята тежест, тогава имаме основание едно Велико Народно събрание да се занимава с този въпрос, толкова наболял, толкова интересен и фатален за страната ни. Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Моля ви се, моля ви се, вие три пъти взимате думата за реплика. Нямаме право три пъти да взимате думата за реплика. Не е необходимо да репликирате три пъти. По Правилника на Народното събрание нямаме право на повече от една реплика.

Моля ви, моля ви, аз разбирам...

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: Моля ви, искам да отговоря на г-жа Ананиева.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Аз разбирам, но вие вече репликирайте.

ИВАН НЕВРОКОПСКИ: *(Посрецинат с неодобрителни ръкопляскания)*
Искам думата.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Уважаеми народни представители, искам да подложа на гласуване първата декларация, която беше прочетена.

Да, има думата Красен Станчев. Ако обичате, успокойте се.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Уважаеми председатели, уважаеми колеги! Искам думата за съвсем кратка реплика. От първия вариант на декларацията с вносител БЗНС също следват определени нормативни действия. Въпреки съзнанието за голямото значение на декларацията с вносител - Клубът на репресираните, аз апелирам към тях да следват примера, който имаме с първата декларация. Аз съм сигурен, че те много добре знаят онези закони, по които те са били репресирани. И съм сигурен, че в тяхната декларация няма нормативни грешки и всичко е посочено пределно точно, перфектно. Но, въпреки това, по-неже ние не сме специалисти по всички тези закони, основният, нормален ред е да мине тази декларация, пак казвам, много съществена, много важна, да мине през Законодателната комисия. Много моля повече да не дискутираме по този въпрос и да преминем към предложението на г-жа Кирчева, т.е. да се гласува техният вариант. Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Предлагам, който е съгласен с първия вариант на декларацията...да, момент. *(Шум в залата.)*

ИВАН ГИНЧЕВ: Госпожи и господа! Аз съм може би единственият, който е останал в този парламент жив от онзи остров. Тук има много учени хора, аз съм може би най-неученият.

Тук по процедури, по параграфи, по точки размествате. Вие като че ли спорите, колко дявола ще стоят на върха на една игла, пък там гинеха хора. Ние трябваше в момента, когато се говори за Белене, всички да станем, защото може би няма един от вас, който да не е свързан със семейство, с хора, които гинеха там.

И затова аз бих желал да се гласува онова, което е представено в двете декларации. А правистите, за да бъде в тон с нашите закони, нека да го нагласят така, както трябва. *(Оживление.)* Туй нещо аз не мога да го направя.

Но мога да ви кажа, че Белене, който е 770 хил. дка земя, ако тази земя беше на германците, те щяха да изкарат 70 милиарда долара, за да нямаме никакви задължения тук. А там падаха българи, истинските българи гинеха там.

Да бъдем истинско Велико Народно събрание. Аз заявявам на председателя, на Гиньо Ганев: Онзи ден бях в гр. Левски и хората казаха: Няма да ви пуснем в града. Защото там десетки биволици и ония, които, знаете, дават бялото мляко и кашкавала, около р. Осъм, загиват. Загиват, защото номенклатурата се страхува от частната собственост, от частната инициатива и убиват хората там. (*Частични ръкопясания.*)

Аз исках да взема думата, ей тук на масата е заявлението, което дават те.

Аз се обръщам към ръководството на Великото Народно събрание да изпрати делегация в селата Александрово, Левски, Българене и Обнова, където стоката гине, ние гладуваме тук, старците гинат по онашките.

България ще загине, ако ние почваме да спорим тук с месеци.

Снощи ме срещнаха хора около Народното събрание и казаха: Ще дойдем и ще ви изхвърлим от Народното събрание, защото вие нищо не вършите, а само говорите.

Това е. (*Ръкопясания.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Думата има народният представител Премянов.

КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ: Уважаеми колеги! Искам да потвърдя това, че нашият народ винаги е тачил паметта на тези, които са загинали за неговата свобода и справедливост. Това се отнася и за тези, които са загинали и преди 9 септември 1944 г. Но искам едно процедурно предложение да изложа пред вас, че ние не можем да гласуваме предложение, което е внесено устно, с което ние не сме имали възможността да се запознаем задълбочено.

Много моля господата, които устно ни запознаха със своята декларация, да бъдат така любезни да я размножат в необходимото количество и тираж и да я разпространят за запознаване от всички народни представители.

В този смисъл смятам, че установената от нас практика не позволява небезабавно да гласуваме тяхното предложение. (*Единични ръкопясания.*)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Предлагам, който е съгласен с първата декларация, прочетена от Александър Стрезов, да гласува. Против има ли - 4. Въздържали се?

Декларацията се приема.

Благодаря ви.

Стигаме до следващата точка от дневния ред:

ИЗБОР НА СЪСТАВИ НА НЯКОИ КОМИСИИ

Тъй като контактната група все още не е готова, предлагам да дадем кратка почивка от 15 минути, след което ще продължим.

Един момент, колегата Гиньо Ганев да направи едно съобщение.

ГИНЬО ГАНЕВ: Мандатната комисия предлага Никола Златев Желязков, Благой Дечев, Андрей Андреев, Ангел Монов, Иван Кръстев, Мариана Христова, Ненчо Ненчев, Александър Праматарски, Росица Сбиркова и Трифон Митев сега в почивката да отидат в стая N 22.

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Чакаме представители на контактната група, които всеки момент ще дойдат, за да може да пристъпим към следващата точка.

Давам думата на Митрополит Панкратий, който е поискал да се изкаже по някакъв специфичен въпрос, докато чакаме пристигането на контактната група.

Имате думата.

МИТРОПОЛИТ ПАНКРАТИЙ: Уважаеми г-н председателю, достопочтени госпожи и господа народни представители! Моля ви да ми разрешите да разтворя тайниците на сърцето си и да споделя с вас дълбоката ми тревога, която ме е овладяла от няколко месеца.

С голямо удоволствие следя предаванията на Българската телевизия, следя и нашата преса. И тревогата ми се породи от онова, което виждам в предаванията на нашата телевизия и в нашата преса, което все повече и повече се засилва като явление в нашия национален и общонароден живот. Касае се за следното. Все повече и повече ангажира нашата телевизия, а оттам и рефлектира и в нашата преса така нареченият сексуален въпрос. *(Оживление.)*

На миналото заседание през миналата седмица благодаря, че получих думата, като направих изказване по така наречената нравствена криза и духовна криза в нашето общество.

Убеден съм, че няма народен представител, който да не споделя, че нашето общество боледува. Има сериозна нравствена и духовна криза.

Понятието "нравственост" е широко понятие. То обхваща целокупния духовен живот на човека. Но в това понятие се включва и такава проява, която все повече и повече обхваща нашето общество и която се касае до секса и до порнографските предавания.

И особено моята тревога се засили и тази нощ може би няма да спя (*оживление*), защото съвестта ми е силно разбунена от една публикация, която носи наслова "Смокинов лист на ластик". Моля ви да чуете, какво е напечатано.

"Първият мъжки стриптиз е вече факт в спортно-еротичното шоу, състояло се на стадион "Миньор", срещу билет от 10 лева. Около 4 хиляди зрители станаха свидетели на еманципацията на силния пол в заливащата ни вълна на сексуалната революция. "Гвоздей" на шоуто бе предварително рекламираният конкурс "За смокиновия лист" в две части - "Омайната гръд" и "Сърцето, което тупти в панталона". (*A-a-a!*)

Моля ви. "Пред шарената публика с много деца - обърнете внимание, с много деца, бъдещото поколение, бъдещите общественици, бъдещи министри, бъдещи учители и т.н. - по монокини дефилираха и танцуваха 3 конкурентки, а 11 мъже демонстрираха "сърпата" на голо, в началото с по едно смокиново листо на ластик, а после и без него. (*Оживление.*)

Настроението бе по кръчмарски веселяшко. Мнозина се забавляваха, доволни от "приближаването" ни до Европа. Други си викаха: свобода, демокрация, разкрепостяване на нравите.

Първи награди не бяха присъдени." (*Смях.*)

Правя ви достойние моята тревога. А това трябва да бъде тревога на нашето общество. Пътят към Европа не минава по пътя на нравствената криза и духовната криза, а пътят към Европа минава към преодоляването на нравствената криза и създаване на нравствен стабилитет на нашето общество и формиране на добродетелност и духовни ценности в нашето общество. (*Ръкопляскания.*)

Ние трябва да градим сградата на нашето общество със здравите нравствени устои.

Аз не бих искал да върна вашето внимание и нашата общественост към периода на обществото, наречено общество на "духовния застои". Всяка епоха си има своите характеристики. Но считате ли вие, че тази лавина, това силно течение, което си пробива път в нашето общество и чрез средствата за масова информация, и чрез такива съобщения и при такива тържества, в които участват и малки дечица, вие, които сме строителите на нашето общество и насочваме обществото ни към демокрация, към здрави нрави, към утрешно здраво наше българско общество, трябва да допускаме именно тази лавина все повече и повече да се разраства?

Лично като духовник и като клерик на Българската православна църква, която всякога е пазила духовните ценности и духовните устои на нашия народ,

не мога да възприема това, което става и което все повече и повече се засилва.

Затова именно го правя достойние на народните представители от Великото Народно събрание. И смятам, че моята тревога трябва да стане и тревога на всеки народен представител, който участва в това Народно събрание, което чертае контурите на бъдещото здраво наше национално и българско общество.

Благодаря за вниманието. *(Ръкопляскания.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ако искате, да обърнем точките от дневния ред - последната да стане предпоследна, ако не възразявате, дока дойде контактната група. Съгласни ли сте?

ВЪЗГЛАСИ ОТ ЗАЛАТА: Да, да...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Добре. Последната точка е формулирана най-общо:

ЗА ПРАВОМОЩИЯТА НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА ВЕЛИКОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Ще кажа няколко думи по този въпрос.

По избора за вицепрезидент. Това е въпрос, който беше поставен. Великото Народно събрание има право да определи как ще гласува. То въведе тайното за определения случай гласуване, то въведе поставянето на въпроси към кандидатите за Председател на Великото Народно събрание и на кандидатите за Председател (Президент), но не направи това за подпредседателите на Великото Народно събрание, нито за вицепрезидента. Следователно, Великото Народно събрание е пълновластно да реши, как да постъпи във всеки отделен случай, а председателят само да изпълни това решение.

За снощи. След прекратяване на разискванията и обясненията по гласуването на точка 1, дневният ред бе изчерпан. Контактната група по състава на комисиите, която все още не е дошла, не бе постигнала съгласие. Бе 20 часът и 45 минути.

Преди да обявя закриването на заседанието, получих писмена бележка с подпис, че Народното събрание е обкръжено от групи хора. Те създаваха неблагоприятни условия за работа. Това бе допълнително основание, за да закрия заседанието. Трябва да изтъкна, че суверенно право на председателя е да открива, ръководи и закрива Народното събрание.

За днес. Все още няма ясна процедура по приемане на дневния ред. В хода на работата бяха приети някои процедурни решения като уточняване на основните точки още на предната вечер. По този начин в писменото предложение на Бюрото влизаха тези именно точки. Допълнителните предложения се разискваха и се подлагаха на гласуване. Тази процедура, обаче, според мен, усложни толкова много приемането на дневния ред, че се губеше ценно време, както беше случаят от вчерашния ден, който предизвика, между другото, всякакви реакции. При това положение, на днешното заседание от направените шест предложения, за три предложих да се отклонят и по тях никой не възрази. За две от тях предложих да се включат в дневния ред наред с писмените предложения, за да бъдат гласувани заедно. Само едно предложение - това на Илко Ескенази - предложих да се постави в дневния ред за утрешното заседание и останах с впечатление, че и той не възрази. Почти съм сигурен, но го казвам условно. При това положение, за днешното заседание се поставиха за гласуване две предложения, които можеха обективно да се разгледат и по които можеше да се вземе решение. И в края на краищата, след като гласувахме, се получи отново това, което бе предложено от Бюрото с допълненията, както ви ги посочих.

И така, при липсата все още на правилник, ние всички търсим рационалните решения. Естествено е, че Народното събрание отразява цялостното политическо състояние на страната.

Естествено е и това и в него също да има социално напрежение. При положение, че у нас все още не е приет правилник за вътрешния ред, напълно възможно е да се появят и спорове по водене на заседанията. В такъв случай аз можех да прибегна до така нареченото правило "рулинг", което съществува в международната практика: когато председателят може да вземе еднолично решение, особено и главно по процедурни въпроси. Аз, обаче, уважаеми народни представители, не съм направил това досега.

С тези думи съвсем не искам да кажа, че при воденето на заседанията не са били допускани слабости. Проявявал съм (мисля, че не е най-важното) неоперативност в отделни случаи и за всичко това се извинявам пред вас.

Но искам твърдо да подчертая, че ръководя демократично, че не съм допускар никакви нарушения при воденето на заседанията по отношение на демократичността. Всеки е могъл да се изкаже спокойно и даже почти колкото иска. Не съм отнел думата никому, не съм попречил на никоя сериозна проява. Не мога да не подчертая това. Това е моето обяснение. *(Ръкопляскация.)*

Аз не зная, има ли желаещи да се изкажат сега?

РЕПЛИКИ ОТ ЗАЛАТА: Не, не, не...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Тогава да преминем към следващата точка:

ИЗБОР НА СЪСТАВИ НА НЯКОИ КОМИСИИ

Има думата Гиньо Ганев.

ГИНЬО ГАНЕВ: Господин Корнезов, господин Луджев, кой ще докладва от вас?

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Предлагам двамата, за да си помагаме. *(Ръкопляскания.)*

Контактната група предлага временна Комисия за външния дълг. Тя да се състои от 21 депутата. По броя на депутатите?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Които са съгласни с посочения брой, моля да гласуват. Има ли против? - Двама. Въздържали се? - Двама. Приема се.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: За председател на тази комисия се предлага Михаил Недялков Савов, за заместник-председател - Венцеслав Димитров, а за секретар - Росен Михайлов.

Членове: Белчо Атанасов Белчев, Васил Иванов Милков, Емил Веселинов Филипов, Иван Георгиев Иванов, Васил Георгиев Коларов, Иван Пенев Тенев, Стефан Илиев Стоилов, Румен Младенов Георгиев, Петко Благоев Станчев, Иван Георгиев Иванов, Пламен Симов, Васил Гьорев, Крум Хорозов, Пламен Даракчиев, Иван Пушкаров, Еленко Божков, Петър Марков, Захари Карамфилов.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Които са съгласни с предложено-то ръководство, моля да гласуват. Против? - 7. Въздържали се? - 6. Предложението за ръководството се приема.

ВЛАДИМИР СОТИРОВ *(от залата)*: Не е ли най-добре тази комисия да се състои само от представители на опозицията? *(Оживление в залата.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Остава да се гласува съставът на комисията изцяло. Които са съгласни с този състав, моля да гласуват.

ПЕТКО ЗАХАРИЕВ *(от залата)*: Може ли един процедурен въпрос?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Не може да зададете процедурен въпрос сега. След това, ако има нужда, ще прогласуваме Вашето предложение.

ПЕТКО ЗАХАРИЕВ: Ние ще обследваме външния дълг, а в комисията има хора, които са го направили.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Това е друг въпрос. Ние обследваме външния дълг, а не хората.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Кои са против? - 4. Въздържали се? - 6. Съставът на комисията се приема.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Друга временна комисия - Комисия за контрол над приходите, разходите и имуществата на партиите.

Предлага се тя да бъде в състав от 21 депутата. По състава?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Съгласни ли сте с предложениния състав от 21 души? Които са съгласни, моля да гласуват. Против? - 2. Въздържали се? - 2. Приема се.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Председател - г-н Илко Ескенази, заместник-председател - Васил Георгиев Коларов, секретар - Росен Михайлов. Членове: Стоян Борисов Стоянов, Благой Александров Дечев, Емил Веселинов Филипов, Росица Атанасова Сбиркова, Мариела Николаева Митева, Емил Иванов Йоцов, Стела Бачийска, Румен Сербезов, Ангел Стоянов Момов, Георги Атанасов Желев, Емил Чавдаров, Иван Семков, Иван Първанов Павлов, Георги Петров, Николай Близнаков, Стефан Радославов, Стефан Стоянов, Николай Павлов.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Тези, които са съгласни с предложеното ръководство на комисията, моля да гласуват. Против? - Един. Въздържали се? - Трима. Приема се.

Който е съгласен с предложениния състав на членовете на комисията, моля да гласува. Против? - Един. Въздържали се? - Двама. Приема се и съставът на комисията.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Третата комисия - Анкетна комисия за обследване на обстоятелствата относно оставката на бившия Председател (Президент) на НРБ - г-н Петър Младенов.

Предлагаме тази анкетна комисия да се състои от 15 депутати. *(Оживление в залата.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Които са съгласни с този брой, моля да гласуват.

РЕПЛИКА ОТ ЗАЛАТА: Каква е тази комисия?

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Мога да дам разяснение. *(Реплики в залата.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Постава се въпросът, за какво е тази комисия. Ако трябва, да се уточни.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Още в първите дни на заседанието, тук в София, беше направено предложение от Движението за права и свободи за съставянето на такава комисия. Също това беше подкрепено от представители на БСП.

В контактната група, където участваха всички политически партии и движения, стигнахме до извода, че можем да предложим на вашето внимание такава комисия. *(Силно оживление в залата.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Тук ми напомнят, че тази комисия е била приета в дневния ред още първите дни. *(Шум в залата.)* Имате ли да кажете нещо по този въпрос?

СОЛОМОН ПАСИ: Бихте ли ни припомнили, на кое наше заседание ние сме гласували да бъде създадена тази комисия. *(Шум, виковете в залата.)*

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: Господин председател, уважаеми народни представители! Пред мен е дневният ред, приет на пленарно заседание...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, моля, слушайте.

АЛЕКСАНДЪР ЯНКОВ: В точка 10 на стр. 2 от приетия дневен ред, тя гласи, цитирам: "Избор на комисии. Освен другите комисии, ще се избераат и комисии по други въпроси като: по искането за анкета за изясняване обстоятелствата във връзка с оставката на Петър Младенов" - край на цитата. Това е документ, който ние приехме. Може би някои от колегите са отсъствували или са забравили, но това е документът, това е дневният ред, който сме приели и който се състои от 16 точки. Дневният ред е приет на заседание на Великото Народно събрание на 19 юли т.г.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: При това положение имате думата за състава.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: За ръководство контактната група предлага: Председател - Велко Вълканов, заместник-председател - Мирослав Дърмов, секретар - Георги Аврамов.

Членове: Нешка Робева, Азаря Поликаров, Валери Петров, Георги Тамбуев, Светослав Мичев, Чавдар Кюранов, Анжел Вагеншайн, Георги Хинчев, Румен Воденичаров, Атанас Михайлов, Александър Величков и Леа Коен. *(От залата възгласи на недоволство, шум.)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ако имате процедурен въпрос, елате и го поставете пред всички.

Поискал е думата Илко Ескенази. Процедурен въпрос, ако искате да поставите, поставете го пред всички!

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Уважаеми народни представители! Аз само искам да поставя въпроса: когато се прави една комисия, тя има определен мандат. Доколкото си спомням, бившият президент г-н Младенов подаде своята оставка по собствено желание. Тази комисия какво ще разследва - неговото желание, неговата воля. Аз се питам какъв е мандатът на тази комисия?

Между другото и по другите също така възникват въпроси, но тука вече съвсем се сблъсквам с нещо, което аз не мога да си обясня и затова питам - това е процедурен въпрос. (*Шум в залата*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Корнезов.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Аз съм само член на контактната група. Ако мога аз лично да отговоря - това е точка от дневния ред. И сега вие, ако искате да снемем точката от дневния ред, е друг въпрос.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата тука сега, ако трябва да отговорим на този въпрос. (*Шумът в залата продължава*) По процедурен въпрос ли? Елате.

ДИМИТЪР ЛУДЖЕВ: Аз предлагам да се отложи приемането на тази комисия, за да може утре парламентарният съюз на Съюза на демократичните сили да си уточни въпроса.

(*Отново шум в залата и възгласи на недоволство*). Не, просто да направим необходимите разяснения, за да не се разправяме тука в момента. За това става дума.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Филип Боков.

ФИЛИП БОКОВ: Уважаеми депутати! Аз предлагам господата, които изразяват недоумение по това, какъв ще бъде мандатът на тази комисия, да се справят със стенографския протокол. Когато Движението за права и свободи правеше предложението и парламентарната група на Социалистическата партия го подкрепи - там бяха изложени мотиви и съображения и е записано, какъв ще бъде мандатът.

Благодаря. (*Отново шум и възгласи на недоволство*.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Става въпрос - има едно предложение - да се отложи за утре. Това е формално предложение. Луджев, формално предложено е да се отложи за утре? Ако е формално предложение, ще дам още...

ДИМИТЪР ЛУДЖЕВ: Формално предложение да се отложи, за да можем просто да уточним някои неща, които възникнаха.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Искам един, който възразява, да изложи мотивите защо възразява.

Станко Тодоров има думата.

СТАНКО ТОДОРОВ: Аз предлагам да се приеме предложението на Луджев, нека си го обсъдят в Съюза на демократичните сили, няма нищо лошо в това. (*Ръкопляскания*.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: При това положение поставям на гласуване предложението на Луджев да се отложи разглеждането на този въпрос за утре. Които са съгласни, моля да гласуват.

Против? Да се преброят. Въздържали се? - Девет въздържали се и 27 против. Предложението се приема.

По-нататък.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Комисия по здравеопазването и спорта. Съставът на комисията предлагаме да бъде от 35 депутати.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: По броя на комисията, който е съгласен, моля да гласува. Против? - 3. Въздържали се? - 1. Приема се броят на комисията - 35.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: За председател предлагаме г-н Константин Цанев, зам.-председател - Иван Димов Зънзов, за секретар - Атанас Узунов, за членове: Нешка Стефанова Робева, Иван Абаджиев, Атанас Кехайов, Николай Минков, Връбка Орбецова, Върбан Иванов, Димитър Виделов, Красимир Мирев, Петър Маринов Пешев, Мими Михова Виткова-Петкова, Константин Иванов Иванов, Съби Йорданов Големанов, Александър Чирков, Стойчо Донев, Иван Войнов, Петър Големанов, Емануил Манев, Григор Шишков, Стефан Нешев, Петър Дертлиев, Тодор Ташев, Христо Марков, Радослав Гайдарски, Димитър Петров Янчев, Ганчо Ганчев, Иван Семков, Стефан Димитров Желязков, Борис Илиев Димовски, Марко Тодоров, Руси Станчев Русев, Радван Кадъов, Лазар Станчев Дългърски.

За ръководство, ако ми позволите да ви припомня: председател г-н Константин Цанев; зам.-председател Иван Димов Зънзов и за секретар - Атанас Узунов.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Които са съгласни с това ръководство, моля да гласуват. Против - 12. Въздържали се - 16. Предложението се приема. По състава. Които са съгласни с този състав, моля да гласуват. Против - 9. Въздържали се - 11. Приема се съставът на комисията.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Контактната група предлага на вашето внимание тези комисии. За тях имахме готовност. По принцип сме постигнали готовност и за останалите комисии. Казвам по принцип за Комисията по радио и телевизия. Вече споменахме за анкетната комисия за причините и обстоятелствата около оставката на бившия президент Петър Младенов. Временна комисия относно причините за икономическата и политическата криза у нас и Временна комисия относно т.нар. досиета. Предполагам, че утре ще ви представим окончателните варианти на тези комисии. Сега контактната група нямаше възможност да постигне това. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: За какво искате думата - за комисиите, които минахме или които предстоят?

ГЕОРГИ НИКОЛОВ: Уважаеми г-н председател, уважаеми народни представители! В началото на настоящата сесия народният представител Иван Хараламбиев постави въпроса за формиране на временна комисия във връзка със строителството на АЕЦ - Белене, която да довърши работата на комисията, избрана от Деветото Народно събрание. Тогава този въпрос беше отложен за разглеждане заедно с останалите временни комисии. Сега аз не чух да се поставя въпросът за временна комисия, която да разгледа въпроса за АЕЦ - Белене. Разбрах, че този въпрос се е разисквал в Комисията по опазване на природната среда. Смятам обаче, че в Деветото Народно събрание също имаше Комисия по опазване на околната среда, но този въпрос за АЕЦ - Белене, беше поставен на вниманието на специална временна комисия. Той, бих казал, е интердисциплинарен и в него трябва да влязат икономисти, агро-икономисти, инженери, лекари, за да не се налага след това съгласуване между отделните комисии.

Тук с болка поставям този въпрос пред Великото Народно събрание, тъй като г-н Андрей Луканов в момента отсъства, на предизборния митинг той заяви, че този въпрос ще бъде поставен и разискван съответно от Великото Народно събрание.

Аз изразявам удовлетворението на избирателите от Свищовския район за това, че правителството спря временно строителството на АЕЦ - Белене. След това беше подписан двустранен протокол между ръководството на АЕЦ - Белене и представители на Свищов. Надявам се това да не е било предизборна манипулация.

Във връзка с това имам питане към народния представител Никола Тодориев - председател на Комитета по енергетика. При наличие на тези два документа, които споменах, с какви темпове и на кои обекти се работи в момента на АЕЦ - Белене, при положение, че комплексната експертиза на БАН във връзка със строителството на централата е отрицателна?

Вторият въпрос: какво е становището на Комитета по енергетика относно АЕЦ - Белене в това трудно, кризисно положение за нашата икономика?

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Като питане се приема. Ще има съответният период от време, за да може да отговори на този въпрос Никола Тодориев.

Реплика от г-н Красен Станчев.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Уважаеми г-н председателю! Вземам думата като председател на Комисията по опазване на околната среда.

Няма да обяснявам всички аргументи за една подкомисия в рамките на Комисията по опазване на околната среда, която днес беше приета на заседание на комисията. Искам само да кажа, че до момента не сме успяли, поради неудобство в материалните условия на нашата работа, да вдигнем всички документи (много моля за внимание, на когото не му е интересно, нека да излезе навън)...

(Възгласи на одобрение.)

Не сме успяли да прегледаме всички документи, които са останали от работата на Деветото Народно събрание.

Освен това, една голяма комисия от рода на тази, която работеше в Деветото Народно събрание върху проекта и неговата реализация за АЕЦ - Белене, изисква все пак някакви бюджетни средства. Не може един колектив, какъвто беше колективът на БАН, и на който аз съм член, за изготвяне на становище на Академията на науките във връзка със строителството на АЕЦ - Белене, един колектив от 40-50 души да работи на халос и на обществени начала.

В момента подкомисията на Комисията по опазване на околната среда свърши тази работа, която може да се свърши при липсата на бюджетни условия за функционирането на временна комисия.

Това е становището на Комисията по опазване на околната среда.

Аз съжалявам, че господинът не се е допитал до комисията.

В същото време аз лично обещавам, като един от хората, който организира изследването на проекта Белене и след това - съответно неговата реализация, да разгледаме този въпрос в Комисията по опазване на околната среда, и ако е наложително, да се формира временна комисия по предложение на Комисията по опазване на околната среда.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Гиньо Ганев за съобщения.

ГИНЬО ГАНЕВ: Утре, 8.00 часа - съвместно заседание на Законодателната комисия и на Комисията по подготовката на правилника за дейността на Народното събрание.

Комисията по икономическата политика - утре, 9.00 часа.

Комисията по външната политика, утре - 10.00 часа.

Комисията по човешките права и националния въпрос - утре, четвъртък, 10.00 часа.

Комисията по културата и духовните ценности - утре, четвъртък, 10.30 часа.

Законодателната комисия (самостоятелно) - утре - 11.00 часа.

Комисията по административно-териториалното управление и местните държавни органи - 24-ти, петък, 9.00 часа.

Комисията по националната сигурност - 24-ти, петък, 9.00 часа.

Комисията по науката и образованието ще провежда своите заседания всяка сряда (по-нататък вероятно) от 11.00 часа в зала 411 на 4 етаж в сградата на бул. "Дондуков" 2. Това е сградата на Президентството. Това е първото усилие една комисия да работи там.

И още две съобщения:

Парламентарната група на Федерацията на клубовете за гласност и демокрация - утре, 13.15 часа, в зала N 38.

Парламентарният съюз на Съюза на демократичните сили - утре, 14.00 часа.

Парламентарната група на БСП - утре, 13.00 часа в зала "Георги Кирков".

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: *(Звъни).*

Вдигам заседанието. Утре, в 15.00 часа.

(Закрито в 21ч. и 05 мин.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Николай Тодоров